

CSÁNYI VILMOS
SEGÍTSEÉG,
KUTYÁS LETTEM!

Libri
STUDIO

**CSÁNYI VILMOS
SEGÍTSÉG
KUTYÁS LETTEM!**

Csányi Vilmos
Segítség, kutyás lettem!

László Bandy rajzaival

Libri Kiadó
Budapest

A *Bukfenc mindent tud* új kiadása
Illusztráció
László Bandy

© Csányi Vilmos, 2013
Illusztráció © László Bandy, 2013

TARTALOM

BEVEZETŐ

LEGDRÁGÁBB KINCSÜNK, A KUTYAGYEREK

A KISKUTYA ELSŐ OTTHONI NAPJAI

FEGYELMEZZÜK A KUTYÁT!

FOGLALKOZZUNK IS A KUTYÁVAL

A KUTYÁK SZERETIK A RÍTUSOKAT

A KUTYÁK NAGYON ÉRZELMESEK

A KUTYÁK INTELLIGENSEK

UNDOK SZOKÁSOK

A KUTYA NEM SZELÍD FARKAS

KUTYA, GYEREK, MÁSIK ÁLLAT

A KUTYÁKNAK NAGY LELKÜK VAN

KUTYANYELV

MIÉRT HASONLÍTANAK RÁNK A KUTYÁK?

A KUTYA KARÁCSONYA

MIÉRT NEM AGRESSZÍVEK A KUTYÁK?

KI A FŐNÖK?

EGY SZENT KUTYA

KILÖKÖTT KUTYÁK

A KUTYÁK EMBERNEK HISZIK MAGUKAT

BEZZEG A SAMU...

BUKFENC ÖREGSZIK

BEVEZETŐ

Amikor megírtam *Bukfenc és Jeromos* című könyvemet - amely a legújabb, 2012-es, bővített kiadás óta *A kutyák szőrös gyerekek* címet viseli -, elsősorban azt szerettem volna, ha a kutyaetológia tudományának módszereivel, eredményeivel ismerkedhetne meg a kedves olvasó, de önös érdekből úgy gondoltam, hogy ha néhány igazi kutyatörténetet is beleírok, akkor talán azok is elolvassák a tudományos részeket, akiket az egyébként nem érdekel annyira. Nos, a módszer igen eredményes volt, sok ezren olvasták el a kutyatörténeteket, és ugrottak át a nehezebben emészthető tudományos oldalakat. A hiba persze bennem volt, nem kell az olvasókat érdektelen dolgokkal piszkálni. Bálint Éva barátnőm, a *Magyar Hírlap* szerkesztője rá is beszélt egy kutyasorozatra. „Tudod, olyan könnyed, olvasható, kerek kis írások kellenének, amilyeneket mindenki szeret.” Értem én a kritikát, és megszületett ez a sorozat, amelyet most egyben, itt-ott némi változtatással adok át az olvasónak, kiegészítve Bandy barátom remek rajzaival. Ha valaki mégis kutyaetológiai mondanivalót talál bennük, az kizárólag a véletlen műve.

Több mint 10 éve jelent meg ez a kis könyvecském, amelyet azzal a szándékkal írtam, hogy segítsek a kezdő kutyások problémáinak megoldásában némi kutyaetológiai ismeretek felvázolásával. Most megint úgy látom, hogy sok a kezdő kutyás, és sok a probléma. Ha szabad segítenék...

Nógrád, 2013

Csányi Vilmos

LEGDRÁGÁBB KINCSÜNK, A KUTYAGYEREK

Az ember a legkülönbözőbb okok miatt szeretne egy kutyát, de az okok közül is kiemelkedik az, hogy csak úgy, minden különösebben fontos cél nélkül szeretnénk, hogy ott ugrándozzon a lakásunkban, legyen végre valaki, „akivel” érdemes törődnünk, és „aki” igazán törődik velünk. Szóval, a családi kutyáról lesz szó, kimondottan leendő vagy gyakorló kutyabolondok számára.

Senki ne gondolja, hogy az ember a kutyától lesz kutyabolond! Szó sincs erről, ez veleszületett tulajdonság, egyszer csak úgy előtör az emberből minden különösebb előzmény nélkül, és minden ápolás, gyógykezelés ellenére azzal végződik, hogy egy szép napon hazaállítunk a hónunk alatt egy kutyával.

Egy gyakorló kutyabolond valamelyik állatmenhelyről szerzi be a kutyát, hogy segítsen a kített, elhanyagolt jószágon. Ez nagyon üdvözlendő tett, ne féljünk attól, hogy az így beszerzett eb nem lesz olyan, mint az, amelyet kicsi korától magunk nevelünk fel. Sőt, a befogadott kutya kifejezetten hálás lesz, hogy végre jó helyre került, és rendszerint azzal sem kell bajlódni, hogy a szobatisztaság szerfelett kívánatos viselkedésmintáira megtanítsuk.

Néhány dologra azonban érdemes figyelni. Ne a külső forma, hanem a viselkedés alapján válasszuk meg társunkat. Kérjük meg az állatotthon munkatársait, hogy három-négy, gazdára váró jószágot egyszerre engedjenek ki, és figyeljük őket egy darabig. A menhelyi kutyák valószínűleg nagyon is tisztában vannak azzal, hogy innen ki lehet kerülni, mert egy jó szagú, kellemes viselkedésű leendő gazdihoz azonnal odamennek, és közelebbről is szemrevételezik. Ha megtetszik nekik valaki, még lerázni is nehéz őket. Figyeljünk tehát arra, hogy melyik kutyus választ ki minket. Lehet persze, hogy egy szép, fajtisza dobermann vagy egy remek fogazatú, félelmetes kinézetű pitbull a gazdának jobban tetszik, mint az a kis bánatos korcs, aki szeretné őt örökbe fogadni, de ne dőljünk be a látszatnak. A keverék kutyának néha csak a lelke szép, de az a legfontosabb.

Ha az egyezés a kutyával és az állatotthonnal is megkötött, indulhatunk haza. A befogadott kutya kicsit ünnepélyes és nagyon-nagyon

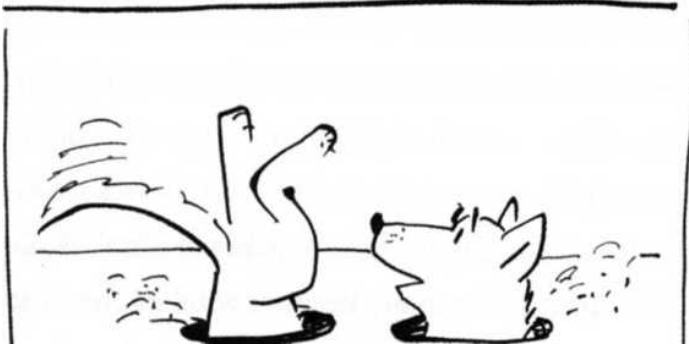
szófogadó. Az első napon. Lehet, hogy később is, de most ez mellékes. A kutyák az együttlét első napján tanulják meg, vésik agyukba, hogy az új helyen mit szabad és mit nem. Nagyon fontos tehát, hogy nekünk is előre legyen elképzelésünk erről. Ha az első napon megengedjük, hogy a kutya a fotelból nézze a televíziót, mondván: még csak most jött, hadd legyen neki is egy kis öröme, majd holnap a helyére zavarjuk, a konyhába, nagy hibát követünk el. A kutya ugyanis másnap úgy érzi, hogy durván megrövidítik. Ha tegnap még kényelmesen ülhetett, miért ne tehetné ma is? A kutyának igen fejlett a jogérzéke, ezért új családtagként minden módon megkísérli visszaszerezni az első napon megszerzett jogait. Tehát nagyon figyeljünk arra, mit szabad, de legalább ennyire arra is, hogy mit nem. Ha a kutya valami olyat tesz, amit hosszú távon nem szeretnénk, azt nagyon határozottan, felemelt hangon tiltsuk meg már az első alkalommal. A kutyák nevelésének - éppen úgy, mint a gyerekekének - legfontosabb eszköze a következetesség. Ami szabad, az mindig legyen az, ami tilos, az mindenkor maradjon tilalmas. A fegyelmezés akkor jó, ha pillanatszerű, egy perc múltán barátságosan jelezzük, hogy a felemelt hang vagy a legyintés csupán arra a bizonyos dologra vonatkozik, amely az imént történt.

A kutyáknak igen bonyolult, az emberéhez sok szempontból hasonló érzelmi élete van. Jól meg tudják különböztetni például azt, hogy véletlenül, figyelmetlenségből okozunk-e nekik fájdalmat vagy szándékosan. Nagyon fontos nekik, hogy a gazdával jó viszonyuk töretlen maradjon. Amíg az ember érzelmi folyamatai igen-igen lassan változnak - legalábbis a kutyáéhoz képest -, a kutyák igen gyorsan változtatják érzelmeiket. Tehát ha megrójuk, megbüntetjük a kutyát, ez következetes és rövid aktus legyen. Egy-két perc múlva pedig biztosítanunk kell őt arról, hogy alapvető érzelmeink nem változtak: továbbra is ő a világ legaranyosabb kiskutyája, és az az oldalba rúgás, amelyet azért kapott, mert felfalta az asztalon heverő rántott szeletet, kizárólag a torkosságának és csakis annak szólt. A kutyák érzelmi intelligenciája, mint említettem, igen fejlett, és megértik ezt. Gyors érzelmi reakcióik miatt semmi értelme például annak, hogy órákig „haragszom rád”-ot játszunk velük, ezt nem értik meg, és rendszerint úgy könyvelik el, mint a gazda értelmetlen és kiszámíthatatlan haragját. A következetesen és gyorsan reagáló gazda kutyája viszont mindig pontosan tudja, ha valamit rosszul csinált.

A befogadott kutya gyorsan kötődik, és néhány nap múlva olyan lesz, mintha mindig mi neveltük volna. Ennek az is feltétele, hogy bőven mutassuk ki szeretetünket, játékkal, dögönyözéssel, a megfelelő testrészek vakargatásával. A kutyák minden beléjük fektetett érzelmet annak arányában viszonznak. Az az állat, amelyet csak napjában egyszer éppen csak megérintünk, és általában elhanyagolunk, az bizony érzelmileg kiéhezett, depressziós, engedetlen, szerencsétlen állat lesz. A kutya egy *szeretetpersely* - amennyit apránként és naponta beleteszünk, annyit vehetünk belőle ki apránként és naponta.

Az utolsó jó tanácsom a rítusokra vonatkozik. Az ember is, a kutya is szereti a kiszámítható, előre megjósolható akciókat, ezért nagyon könnyű velük személyes rítusokat kialakítani, és az ilyenek nagyban könnyítik a velük való együttélést is. Tehát célszerű azonos időben végezni a sétát, mindig ugyanakkor adni az ennivalót vagy kezdeményezni a játékot. A kutyák még azt is pontosan megjegyzik, hogy milyen sorrendben vesszük magunkra ruhadarabjainkat, és hogy a pórázt vagy a nyakörvet hozatjuk oda először. Imádják, ha mindennap ugyanúgy csinálhatják.

Mindazokat a problémákat, amelyek e kimerítő és alapos tájékoztatás után is adódnának, a legjobb úgy megoldani, mintha egy 2-3 éves kisgyerekekkel lenne dolgunk. Nálunk ez mindig bevált.

A KISKUTYA ELSŐ OTTHONI NAPJAI

Ha mégsem mentünk meg egy kilökött felnőtt kutyát, akkor valószínűleg kapunk vagy vásárolunk egy kölyköt. A legideálisabb erre a 6-8 hetes kiskutya. Ez már önálló, kedves, és gyorsan tanul. A kölyökkutyát három nagy kérdés gyötri naphosszat: hol végezheti nyugodtan a dolgát, kicsit és nagyot, mely tárgyakat rághat békésen egészen apró darabokra, és végül az a kízó talány, hogy emberszülei, amikor érzéketlenül magára hagyják, vajon meghallják-e biztató ugatását, amellyel jelzi, hogy ő még megvan és várja őket.

Egy rendes kutyamama a kölykeit életük első néhány hetében megszabadítja fölösleges anyagcseretermékeiktől, és csak akkor adódnak bajok, amikor a meleg anyai fészekből a látszólag óriási szobába kerülnek. Az ember környezete teli van felfedeznivalókkal, jól megkülönböztethető a saját fészektől, amelybe egy magára valamit is adó kiskutya sohasem csinál bele. A „nagyvilágba” persze lehet, miért is ne? Ám ekkor előáll a hön imádott gazda a maga furcsa emberi szokásaival, amelyek gondos elemzésével a kiskutya számára lassan kiderül, hogy a gazda az egész lakást, sőt a liftet és a lépcsőházat is az anyai vacok részének tekinti. A kutyák belátó természetűek (ezért nincsenek kutyapolitikusok), és amint megértik ezt a képtelen ötletet, azonnal alkalmazkodnak hozzá, csak a felismerésig vezető út néha egy kicsit hosszú.

Az első szabály: ne verd a szerencsétlen kölyköt!

Nem fegyelmezni kell, hanem tanítani. Nem azért pisil be, mert rossz, hanem azért, mert még senki sem magyarázta el neki, a kutyának is érthetően, hogy az ember vacca három és fél szobás.

Tehát, a magyarázat: amint a kölyök elköveti a tettet, sőt lehetőleg a tett elkövetése közben, ragadjuk meg a nyakbőrénél fogva, és egészen gyengéden rázzuk meg, közben mondjuk megrovóan: *Nem!*, és tegyük ki az ajtón körülbelül 1 percre. Ha következetesek vagyunk, és mindig a megfelelő pillanatban lépünk közbe, akkor már a harmadik-negyedik alkalommal a kölyöknek leesik az érme, és magától elindul az ajtó felé, hiszen ilyenkor amúgy is mindig kirakják. Nos, ha ez a paradicsomi állapot már elérkezett, akkor az ajtóhoz tartó kiskutyát kapjuk fel, és szaladjunk vele szépen a megértetés következő helyszínére, az udvarra vagy az utcára.

Ha a dolog eredményes, alapos dicséret jár érte. Ha nem, hát nem. Persze előfordul, hogy a kiskutya bizonytalan, vagy maga is kísérletező hajlamú, és időnként kipróbálja, hogy „ezek” tényleg komolyan gondolják-e? Hogy a zongora alatt se? Ilyenkor semmi orrbeletörlés vagy más szadista élvezkedés. Ami mögöttünk történik, azt nem láttuk.

Figyelem!

Tettenérés!

Magyarázat!

Az utólagos fenyítésnek, órákig tartó „haragszom rád”-nak semmi értelme, a kutyus csak akkor érti meg, miről van szó, ha azonnal közbelépünk, és neheztelésünk ekkor se tartson tovább 1-2 percnél!

Bukfenc kutyánk annak idején nagyon hamar megértette, miről is van szó, és négyszobás, konyhás, fürdőszobás, előszobás lakásunkból három szobát, a konyhát, a fürdőszobát, az előszobát egy nap alatt megtanulta vacoknak tekinteni. Mi is nagyon büszkék voltunk arra, hogy ilyen intelligens kiskutyánk van, ami persze a fejlett etológiai szaktudás és hozzáértés egyenes következménye. E hitünk egészen egy hétig tartott, amikor furcsa illatok kezdtek terjengeni a lakásban, és némi szaglászás után kiderült, hogy negyedik szobánkat, amelyet nagyon ritkán használtunk, Bukfenc nem tekinti a lakás részének, mert tudtukon kívül odajár a dolgát elvégezni. Felvilágosítottuk.

Amikor a foga jön a gyerekeknek, a kutyának, valamit rágnia kell. Cipőt, papucsot, zoknit (ez különösen finom, mert olyan jó emberszaga van), és ha a tejfogak már kihullottak, érdemes a rágósabb dolgokkal, például a bútorok lábával próbálkozni. Nos, megint csak a tanítás segít! Nem verés, nem szidalmazás, mert a kutyaemlékezet ilyenkor még csak az azonnali kérdésekben jeleskedik. Tehát jó sok különböző játék,

A szeretet virágai

amit lehet és szabad rágni, amiért még dicséret is jár. A tiltott dolgok rágásáért viszont nyakrázás, mint az imént, és erőteljes *Nem!*. Ez általában használ. Vannak persze kivételes esetek is, egyes szakértők szerint a kölykök mintegy 90 százaléka tartozik a kivételes esetek halmazába. De tudjuk, mennyit ér a statisztika, ha egyedi esetről van szó. Egyébként pedig tessenek rendesen elrámolni mindent, ha elmennek otthonról, hiszen az is lehet, hogy a kölyök csupán gyengéden figyelmezteti szeretett gazdáit, hogy véleménye szerint mindent szétdobálnak a lakásban. Jeromos kutyánk bánatában rágcsált, ha elmentünk otthonról. Amikor már egészen rendesek lettünk, és a kesztyűket, a cipőket, a táskákat, az esernyőket, a szatyrokat, a cipőkeféket, az újságokat, a papucsokat, az értékesebb szőnyegeteket és egyáltalán minden mozdítható tárgyat elpakoltunk, akkor Jeromos szemet vetett egy „mindössze” kétszáz éves, igen jó állapotban levő asztalra, és annak lábait igyekezett a mai, modernebb, sima felületűvé alakítani. Jeromosnak igen finom ízlése van. Magyaráztam én sokat, sőt bevallom, néha még az utólagos fenyítés teljesen értelmetlen és haszontalan eszközehez is folyamodtam, de hiába. Az antik asztal lába egyre simább lett. Ilyenkor kell szakértőhöz fordulni, és ez az az eset, amikor a szakértő is szakértőhöz fordul.

A tanács roppant logikusnak tűnt.

- Kedves Uram! Nagyon egyszerű a dolog, vegyen kiskanálnyi cseresznyepaprika-krémet, és kenje az asztal lábára! Higgye el nekem, régi kutyás vagyok, egyetlen nyalintás, és vége a rágcsálásnak.

Mily egyszerű, ha valaki érti a dolgát.

Cseresznyepaprika-krém, jókora kanálnyi, nem sajnálom én tőle, de hogy az élvezet még nagyobb legyen, kávéskanálnyi törött borsot is belekevertem,

Falja a szakirodalmat

és szépen bekentem vele az asztal mindkét lábát. No, Jeromos, mi most moziba megyünk, te is érezd jól magad. Ezt tette. Mire visszatértünk, mindkét asztalláb simára és tisztára volt nyalva. Ez tulajdonképpen megoldotta volna dolgot, mert nyalt és nem rágott. De. A kutyáknál mindig jön egy de. Meg kell gyónjam, hogy a tudósok, bármilyen logikus lénynek is adják ki magukat, amúgy valójában az orrukig sem látnak, és persze ez rám is vonatkozik. Az elhivatottak azért előbb-utóbb eljutnak a nagy felismeréshez. Nekem is eljött, még aznap éjjel három órakor. Ekkor ébresztett fel Jeromos, és visítva követelte, hogy most azonnal menjünk le az utcára. Mire felöltöztem, már késő volt, és szegény kutyánk teljes béltartalmát, benne a finom cseresznyepaprika-krémmel és feketebors-őrleménnyel sugárban kiürítette. Meg kell jegyeznem, hogy ezt úgy tette, hogy behátrált a fürdőszobába, ami igencsak körültekintő elmére vall, ha például a könyvespolcom felé hátrált volna, akkor lehet, hogy nem írnék ilyen kedélyes kutyatörténeteket. A tanítás azért eredményes volt, mert miközben a fürdőszobát néhány órai munkával szagtalanítottam, rájöttem, hogy egyszerű a megoldás. A két asztalláb kapott egy-egy bársonypapucsot, azóta sok látogatóból vált ki elismerő megjegyzést, milyen elegáns és finom módszert találtunk ki, hogy megóvjuk a portól a bútort. Jeromos azóta abbahagyta a lábak rágását.

A harmadik probléma is a megértéssel kapcsolatos. Otthagyjuk a kiskutyát, és elmegyünk. A kiskutya egy darabig tűri az egyedüllétet, azután jelzéseket kezd adni, csupán azért, mert aggódik, hogy netalán eltévedtünk, és nem találunk haza. A szomszédok általában ilyenkor jelentik a jegyzőnek, hogy a folyamatos és túrhetetlen ugatás miatt maradandó szervezeti és pszichés károsodást szenvedtek, és hogy az olyan, a társadalmi együttélés szabályait felrúgó elemeket, mint mi, illene móresre tanítani, de azonnal. Küldjék a kutyakommandót tűzparanccsal együtt. Szóval, az efféle konfliktusokat megelőzendő, tanítsuk meg a kiskutyát arra, hogy bármeddig is vagyunk távol, mindig visszatalálunk. Ennek az a legegyszerűbb módja, hogy először csak néhány percre távozzunk, majd tíz percre, fél órára, azután egy-két órára.

Ha távozásunk után a kutya ugatni kezd, azonnal ott termünk, jól leteremtjük, és jöhet a nyakrázás, mint fent. Ezt a kutyák általában hamar megértik és megtanulják. Az aggodalmasabb példányoknál ez hetekig is eltart. Ha a magyarázat nem segít, akkor forduljunk szakértőhöz.

FEGYELMEZZÜK A KUTYÁT!

Minden kultúra sajátos korlátok rendszere, az ember azzal emelkedett ki az állatok közül, hogy bizonyos dolgokat nem csinál még akkor sem, ha egyébként igen nagy kedve lenne hozzá. Nos, a kutyakultúra is ilyen természetű. A kulturált kutya nem ugrál az asztal tetején, nem ugat fölöslegesen, nem szaladgál az autók között, és csak azt harapja meg, akire igazán mérges. Hogy csak néhányat említsek a korlátok közül. A kulturált kutya persze nem születik, hanem lesz, tanulás és némi fegyelmezés jóvoltából. Azonnal hozzá kell tennem, hogy a kultúra kizárólag társaságban jelenik meg, és a kutya kultúrája általában éppen olyan, mint a gazdájé, már ami a korlátok elfogadását illeti. Az a kedves, de szertelen gazdi, aki maga is szereti a hülye autókat kicselezni, és gyakran átszalad a piroson, továbbá következetlen; egyszer-egyszer szívesen táncol az asztal tetején is a fején egy virággal teli vázát egyensúlyozva, máskor viszont halk szavú és fegyelmezett kíván lenni, az ne számítson kulturált kutyára. Együtt élünk-halunk.

A kulturált viselkedés kialakításában segítségünkre van a kutyatermészet. A kutyák igen intelligensek, gyorsan tanulnak, valamint - és ez nagyon fontos - szeretik a rítusokat. Persze, éppen úgy, mint az embernél, az intelligenciát, a gyors tanulási készséget és a rítusokra való hajlandóságot nemcsak korlátok kialakítására, hanem azok megkerülésére is fel lehet használni. Különösen akkor, ha a gazda maga se tudja, hogy pontosan milyen korlátokat szándékozik a kutya elé állítani. Az első és legfontosabb dolog tehát, hogy tisztázzuk, milyen kutyát szeretnénk. Fegyelmezett mintagyereket, aki állandóan vigyázzban ül, és csak akkor mozdul, ha erre engedélyt kap (az ilyen gazdák számára melegen ajánlom egy önismereti tanfolyam sürgős elvégzését), vagy egy kedves, természetes, kissé lezser viselkedésű jószágot, aki úgy általában igen engedelmes, de azért a normális kutya minden egyéb viselkedési formáját is meg lehet nála figyelni. A különböző munkakutyák természetesen csak az első kategóriába

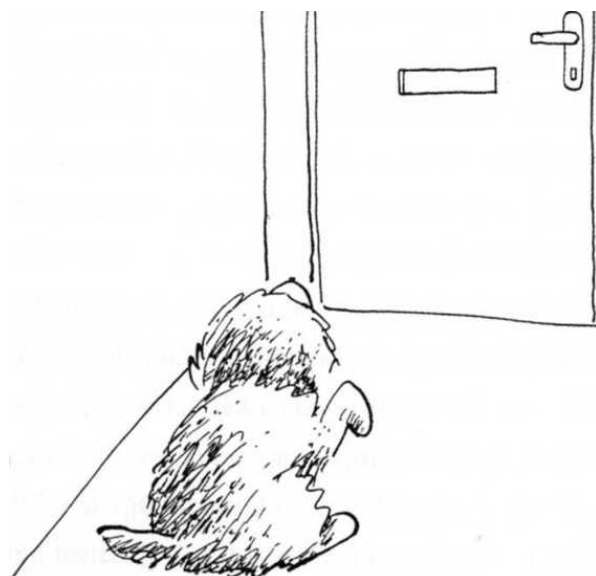
tartozhatnak, de azok nevelése külön tárgy a kutyaiskolában, kizárólag haladóknak.

Vagyis döntsük el előre, mit várunk a kutyától otthon, amikor egyedül van, és az utcán, amikor sétálni visszük. Az ebrendeletek megkívánják, hogy a kutyát állandóan pórázon sétáltassuk, mert e rendeletek alkotóinak szeme előtt mindig habzó szájú, vicsorgó pitbullok jelennek meg, néha még éjjel is. A póráz használata forgalmas utcán helyes is, különösen akkor, ha kutyánk nem kifejezetten engedelmes természetű. Közkeletű hiedelem, hogy a kutyák utálják a pórázt. Ez tévedés, a kutyák azt gondolják, hogy a póráz az összetartozás és a szeretet jelképe, összeköti őket imádott gazdájukkal, és ilyen összekötött állapotban ők ketten egyetlen hatalmas és erős csapatot alkotnak. Ilyenkor övük a világ. Az a szelíd, félénk kiskutya, aki egyedül, póráz nélkül minden kihívás elől kitér, a póráz végén harcias, öntudatos állat lesz, és kíméletlenül megtorol minden fenyegetést, ami szerinte kis csapatunkat érte. Erre tessenek felkészülni. Arra kell tehát kérni a kutyát, és ezt a kérést sokszor és erőteljesen megismételni, hogy ha pórázon van, akkor higgadjon le, és hagyja magát közvetlenül irányítani. Tehát ne szaladjon előre, ne maradjon le, hanem nyugodtan, a mi lépéseink tempóját követve mellettünk haladjon. Ideális esetben a séta ugyanis csak addig tart, amíg olyan helyre nem érünk, ahol a kutya szabadon szaladgálhat, kitombolhatja magát. Ha erre van lehetőség, akkor elvárható tőle, hogy séta közben nyugton maradjon. Ha viszont az egész séta idején pórázon tartjuk, akkor természetesen meg kell engedni, hogy a dolgát végezze, vagy szagnyomok után kutasson. Ilyen esetben a sétát két részre kell bontani, és megfelelően jelezni (például szavakkal: *Lábnál!* - vagyis, hogy most a lábam mellett kell jönni, és semmi szagolgatás), hogy most a szabad vagy a kötött séta ideje van. Kellő gyakorlás és enyhe dorgálás után a kutyák és a gazdák többsége ezt a szabályt jól elsajátítja. Ha kevésbé forgalmas utcákon sétáltatunk, és veszély nélkül szabadon engedhetjük a kutyát, célszerű megtanítani arra, hogy a járda szélén megálljon, és csak külön jelre (*Mehetsz!*) szaladjon át az utcán. Ezt könnyű elérni, ha a gazda következetes. Tehát addig nem szaladhat át, amíg a „mehetsz” vezényszó el nem hangzott. Kezdetben célszerű a kutyát le is ültetni a járda szélén, és minden esetben visszahívni, ha engedély nélkül ment át. Ha a gazda következetlen, például, ha ő siet, akkor elnézően hagyja, hogy a kutya gyorsan átszaladjon a túlsó oldalra, ezzel arra tanítja, hogy az áthaladásra

két szabály érvényes, és a kutya habozás nélkül azt fogja választani, amelyet ő az adott esetben megfelelőbbnek talál.

Ha pórázra kötött kutyák találkoznak, a találka normálisan csak némi ismerkedő szagolgatással jár, nincs veszekedés, akár kanok, akár szukák találkozásáról van szó. Gyakori viszont az is, hogy az azonos nemű kutyák ingerülten megtámadják egymást. Ennek a legtöbbször a gazda az oka. Úgy kezdődik, hogy a két kutya első találkozásakor mindkét gazda

o

megijed, és ennek szagát meg a póráz visszarántását a kutyák úgy értelmezik, hogy kis csapatukat valami veszély fenyegeti, erre azonnal vicsorogni kezdenek. A rákövetkező találkozásnál, mivel igen tanulékonyak, már jó előre megismerik az ellenséget, és ugatással, vicsorgással jelzik, hogy itt semmi keresnivalója. Erre a gazda igazolódva látja saját félelmét, még előbb kezd félni, még hevesebben rántja vissza a pórázt. A harmadik találkozásakor teljesen kiépül az „örökös ellenség” szindróma rítusa, és jobb, ha menekülünk.

A menekülésről jut eszembe: ha póráz nélkül sétáltatjuk a kutyát, és valamiféle csetepatéba keveredik, sohase menjünk oda a két verekedő kutyához. Ennek a tilalomnak nagyon egyszerű az oka. Ha közeledünk, akkor a mi kutyánk úgy gondolja, hogy megjött az erősítés, ketten a gazdival úgy helyre tesszük ezt a pimasz másikat, hogy örökre megemlegeti. Ha viszont gyorsan elszaladunk az összeakadt kutyáktól, és hívjuk a sajátunkat, akkor azt jelezzük, hogy gyere, nagyobb itt a baj, ne próbáld egyedül megoldani. Erre a felszólításra a kutyák rendszerint hallgatnak, és rövidesen szaladnak utánunk. Egyben azt is megtanulják, hogy ne keveredjenek ilyen helyzetbe. Egy-két harapás nem a világ, ettől semmi komoly baja nem lesz a kutyának. Persze, ha egy palotapincsit sétáltatunk, és egy pitbull támadja meg, akkor ez a taktika nem válik be, ennek ellenére sem ajánlatos beavatkozni, de a következő kutyánkat a nagyobb termetűekből válasszuk...

FOGLALKOZZUNK IS A KUTYÁVAL

A kutyák több mint százezer éve együtt élnek emberi családjukkal. Együtt pihentek, rendszerint szorosán összebújva, együtt ébredtek, és egész nap mindent együtt csináltak az emberekkel. A kutyák megőrizték a vadon élő állatok éber alvásának szokását, képesek gyorsan elaludni akár néhány percre is, majd egy pillanat alatt felébredve azonnal teljes energiával reagálni valamilyen izgalmas helyzetre. Az emberhez való alkalmazkodás idején azt is megtanulták, hogy ne a maguk, hanem emberi társuk életritmusát kövessék.

Alkalmazkodóképességüket mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a városban élő ember kutyája tökéletesen hozzászoktatható ahhoz a különös élethez is, amelyet nem a környezet izgalmai, hanem a gazda munka- és

életritmus szab meg. Vagyis a reggeli felkelés és séta után a városi kutyák legtöbbször nem további kalandok, vidám szaladgálás, nyuszikergetés várja, hanem a teljes nyugalom hosszú órái. A gazda reggel nyolckor elbúcsúzik a kiskutyától, ugyan sok olvasnivalót hagy otthon, de csak késő délután kerül haza. Ezt azért lehet megtenni, mert a kutyaelme képes takarékon működni. Vagyis, amikor kiderül, hogy ma megint semmi érdekes nem fog történni, és már a jól megugatható szomszédok is elmentek a dolgukra, a postás és a villanyszámlás sem esedékes, akik ellen halált megvető bátorsággal lehet védelmezni az ajtót a lakás biztonságos belsejéből, akkor a kutya könnyű álomba merül, és vár. Aki azt gondolja, hogy neki ez a legtermészetesebb állapot, persze téved. Takarékon is működik, de nem túlságosan örül neki, ez van, ezt nevezik kutyaéletnek. Mindenképpen kárpótolni kell szegényt. A kárpótlás nemcsak azt jelenti, hogy délután megint levisszük egy néhány száz méteres sétára, hanem azt, hogy foglalkozunk vele. Foglalkozunk vele, mert szeretjük, és ugye, ezért is tartjuk. Szerencsére a rendszeres és intenzív foglalkozástól a kutyaelme könnyen elfárad, így a lázas aktivitás és a takarékon alvás egyensúlya szépen kialakul.

A kutyák imádják, ha foglalkoznak velük, amikor „csak velük”, és „csak nekik” történik bármi. Ebből a szempontból pontosan olyanok, mint egy kereskedelmi tévécsatorna nézői.

A foglalkozásnak sokféle módja van, de mindegyiknek az a lényege, hogy valamit együtt, közösen csinálunk. A kutyák nem szeretnek képeket nézegetni, és igen ritkán hallgatják a rádiót. De minden

olyan dolgot lehet velük játszani, amit egy kétéves gyerekkel. Bukfenc fiatalkorában például nagyon szerette a pokrócozást, amikor egy takarót vettem elő, ráborítottam és fennhangon kérdeztem:

- Hol van Bukfenc?

Ilyenkor egy darabig mozdulatlan maradt.

- Nincs Bukfenc! - mondtam, erre hirtelen megelevenedett, és kibújt a takaró alól.

- Itt a Bukfenc - mondtam erre.

A beszéd nagyon fontos, a kutyák nagyon szeretik, ha beszélünk hozzájuk, éppen úgy, mint a gyerekek. A beszéd érzelmet közvetít.

Nemcsak ilyen érzelmes játékokat lehet játszani, a kutyák mindig szeretnek valamilyen feladatot végrehajtani, ami egy kicsit megmozgatja őket, amin gondolkodni kell, és amiért dicséretet kapnak, ha megcsinálták. Bukfenc is, Jeromos is nagyon szívesen megkeresnek például különböző eldugott tárgyakat a lakásban, és ha nekem éppen nem jut eszembe ez a játék, akkor a kellő időben valamelyik megjelenik egy gumikrokodillal a szájában, és kissé sürgetően néz rám. Ha nem reagálok megfelelően, óvatosan a térdemre helyezi azt a gumivackot, és akkor mennem kell. Szépen leültem a kutyát az előszobában, elvonulok a krokodillal a szobába, és eldugom valahova, mondjuk, a párnák mögé, a szőnyeg alá vagy a virágcserepek közé. Fontos, hogy ne legyen nagyon nehéz a feladat, elérhető legyen a tárgy, különösen a gyakorlás elején, mert ha nem sikerül megtalálniuk, akkor elvesztik a kedvüket, vagy ami még rosszabb, a gazda segít nekik, és akkor ezután mindig erre várnak. Szóval, eldugjuk a megkeresnivalót, úgy kutyamagasságban, majd szólítjuk őt: *Jöhetsz*. És ő jön, és keres. Beszélni kell hozzá, biztatni, és amikor megtalálta, nagyon megdicsérni. Eleinte adódhatnak problémák, például nem akar egyedül maradni, amíg az ember a rejtekhelyet keresi, de ha valaki segít, és néhány alkalommal fogja a kutyust, hamar megtanulja, miről szól a játék. Ha már jól megy a keresés, lehet egyre nehezebben megtalálható helyekre dugni a tárgyat, de nagyon fontos, hogy ne segítsünk a keresésben, mert a kutyák

Persze nem a rejtegetés az egyetlen játéklehetőség. A különböző gumi- és műanyag vacakokat el is lehet dobni, és a kutya rohanvást visszahozza. Egyes ember olyan dobótechnikát tud kifejleszteni, hogy egy nippel a gyonzsúfolt lakásban is ki tudja fárasztani a kutyáját. Ha mégis kár esik, azt rendszerint nem a kutya okozza.

Aki a nehezebb feladatokat szereti, az megtanítja a kutyáját arra, hogy például két, egyszerre eldobott tárgy közül csak egyet, amit a gazda kér, azt hozza vissza. Jeromossal azt is szoktuk játszani, hogy veszünk néhányféle tárgyból két-két azonosat, az egyik sorozatot leteszem a másik szobában a padlóra, majd a párját felemelve mutatom meg neki, hogy melyiket kell hoznia. Tudós pszichológusok ezt a feladatot *mintához illesztésnek* nevezik. Ez elég nehéz feladat, de a majmok és az okos kutyák megtanulják. Nagyon helyes az is, ha a kutya a gazda kérésére odahozza a papucsát vagy más holmiját, és természetesen hoznia kell a pórát is a séta előtt. Általában jó, ha bármely, kutya által felvehető és cipelhető tárgyat kérésre visz, hoz, feltesz egy székre vagy odaad a gazdájának. A munka nemesít.

Jeromos egy apró fémpénzt is felvesz a földről, ha megkérem rá (milyen jól jön ez majd öreg napjaimban). A hozós-vivős játékok közé néha szüneteket kell beiktatni, egy kutya sem szereti ugyanazt a játékot 5-10 percnél tovább játszani. Könnyen elvehetjük a kedvüket azzal, ha unalmas, monoton aktivitásra kényszerítjük őket.

Az ilyen feladatos játékokat megszakíthatjuk valamilyen gimnasztikai gyakorlattal is. Vezényszóra felugrani egy székre, leülni, lefeküdni, hanyatt feküdni, ezeket nagyon élvezi a kutya. Ha legalább két ember él a családban, akkor nagyon vidám dolog a bújócska. Az egyik ember a kutyával marad, a másik elbújik, azután a kutya megkeresi.

- Keresd Évit! - mondom Bukfencnek, és ő szorgalmasan tekintet be a szoba vehető helyiségekbe, és nagyon boldog, amikor rátalál.

A különböző játékok betanításakor nagyon fontos, hogy mindig vidám legyen a légkör, sohase feddjük meg a kutyát, ha valami nem sikerül, mert annyira meg akar felelni a gazda elvárásainak, hogy a feddés után inkább elkerüli azt a játékot, amellyel kudarc érte. Dicséret a sikerért, és semmi dorgálás a kudarcért - ez a játékra nevelés jó taktikája.

Játszani persze nemcsak a zárt lakásban lehet, hanem a szabadban, akár séta közben is. Persze vannak különösen aktív fajták, amelyek ilyenkor annyira izgatottak, hogy nem szívesen játszanak.

Réges-régen Boldizsár kutyámmal és az akkoriban 4-5 éves fiammal hármásban nagyon komoly két-kapus labdajátékokat játszottunk. Boldizsár lenyűgöző intelligenciát árult el a játékban. Nyilvánvaló volt számára, hogy Gábortól el kell vennie a labdát, és nekem kell adnia vagy a kapu felé kell terelnie. Az egyetlen nehézséget az okozta, hogy Boldizsár csak velem volt hajlandó egy csapatot alkotni, ezért mindig ketten voltunk Gábor ellen, aki nem túlságosan örült ennek.

Fontos az is, hogy a játékperiódusokban legyen valamilyen rendszer. Említettem már, hogy a kutyáknak igen nagy a hajlandósága arra, hogy különböző személyes rítusokat alakítsanak ki. Tehát nagyon örülnek annak, ha a játékkalkalmak mindennap ugyanabban az időben adódnak, és amint meglátják a játékhoz használatos eszközöket, máris tetre készek.

Jókat lehet játszani a kutyaiskolákban is, a fiatalabb gazdák ezt rendszerint maguk is nagyon élvezik.

A KUTYÁK SZERETIK A RÍTUSOKAT

Az etológus szemével nézve a rítusok érzelmektől áthatott akciósorozatok, és igen nagy szerepük volt és van az emberi természet kialakításában. Amikor például egy államelnök érkezik vendégségbe, a fogadása sajátos rítus szerint történik. Megérkezik, kezet fognak vele, majd felsorakozik a kivezenyelt díszszázad, esetleg díszlövéses is esnek, majd az elnök a vendéglátóval ellép a katonák sorfala előtt, átveszi a kisgyermek által nyújtott virágcsokrokat. Látszólag csupa akció, de mindegyik mögött jól megtervezett érzelmi tartalom húzódik meg. Az államelnök idegen, ezért bizonyos szempontból fenyegetni kell, hátha valami rosszat forral, másrészt, lehet, hogy jót akar, ezért üdvözljük, az is lehet, hogy ő maga az, aki fél, tehát kicsit bátorítani kell. Ezeket az érzelmeket fejezik ki a fogadás akciói. Félelmetes katonáink vannak, akik a húsz ágyúlévéllel bármelyik nyamvadt elnököt képesek lennének miszlikbe aprítani, ha pontosan az ágyú elé áll és nem ugrádozik. De most csak a levegőbe lőttek, tessék egészen nyugodtnak lenni. Lövethetnénk persze magára is, de lám, a legaranyosabb gyermekeink hozzák a szeretet virágait, ha ezt se érti, hát menjen vissza fatornyos hazájába.

Az embernek nagyon fontosak a hasonló rítusok, és efféléket nemcsak különleges alkalmakkor végeznek, hanem a mindennapi életben is. A vendég virágot vagy italt hoz, letörölgetjük a székét, kenyérrel, sóval, kisüstivel kínáljuk. Gyermekeinknek az ajándékot nem egyszerűen átadjuk, hanem azt a Mikulás vagy a Jézuska hozza, meghatározott helyre: cipőbe vagy a karácsonyfa alá tesszük, és jól be van csomagolva, hogy izgulni lehessen, amíg kibontják. Sorolhatnám még sokáig. Minden rítusban kimutatható a felszínes akciósorozat és a mögöttes érzelmi tartalom.

Minthogy a kutyákat az elmúlt százezer évben meglehetősen a magunk képére faragtuk, ők is imádják a rítusokat, és aki ezt tudja, az sok mindent megérthet a kutyák viselkedéséből.

A legtöbb kutya rajong a sétáért. Ez olyan akció, amely nemcsak arra való, hogy a dolgát elvégezze, de körbejárhatja tágabb territóriumát, ellenőrizheti a környékbéli barátok és vetélytársak tevékenységét, és izgalmas, váratlan kalandokba keveredhet. A sok pozitív emóció, amely ezekkel az élményekkel jár, mozgatója, aktivátora a sétára indulást megelőző rítusnak, a tulajdonképpeni készülődés akciósorozatának.

Amikor reggel felkelek, és üdvözöljük egymást Bukfencsel és Jeromossal, látszólag semmi sem mutat arra, hogy fél óra múlva kitörő örömmel és hangos vakkantások kíséretében elhagyjuk a lakást. Csak annyit lehet megfigyelni, hogy szemmel tartanak. Kávé, reggeli, borotválkozás, a különféle tárgyak összeszedetegetése igazából csak nekem fontos, ezek az én személyes rítusomnak a részei. A közös sétáló rítus akkor kezdődik, amikor kezdem felhúzni a „kutyás nadrágomat”. Ilyenkor valamelyik kutyám csatakiáltást hallat, hogy a másik is értesüljön, ha éppen nincs a közelben.

„Kezdődik!”, mondják, azonnal körülvesznek, és apró vakkantásokkal, finom dörgölődzéssel jelzik: „itt vagyunk, készen állunk...”

És: „...megyűűűnk!”

Amikor a cipőmet húzom, az érzelmi azonosulás a tetőfokára hág, a hőfoka ilyenkor a legmagasabb, és ezen rendszerint össze is vesznek. Pontosabban azon, hogy a cipőhúzás közben ki jogosult a lábamra ülve elfoglalni engem. Amíg ezt megbeszéljük, én

gyorsan rájuk teszem a nyakörvet és a pórázt, aztán indulunk. Előfordul, hogy nem én viszem őket, hanem Évi. Nadrághúzás közben szólok nekik, hogy

én nem megyek sétálni, Évi megy. Ezt megértik, és rohannak Évihez. Néha elég annyi, hogy előveszem az aktatáskámat, és szó nélkül kikészítem az előszobába. Erről azonnal tudják, hogy most nem lesz séta, mert sétára nem hozza azt a vacakot, hanem elmegy, és ki tudja, mikor jön vele haza. Ilyenkor szomorúan néznek rám, aztán eloldalognak, úgy tesznek, mintha nem is akarnának kimenni a lakásból.

A kutyáknál a rítus kialakulása a kommunikációt is szolgálja. Nógrádi kertemben van egy nagyon ügyes kutyajáték, egy gumi háromszögekből készített labdaféle. Ehhez is sajátos rítus kapcsolódik. Jeromos időnként jelentkezik nálam a kertben, és sóvárogva néz rám.

Én tudom, miről lehet szó, és kiadom az utasítást:

- Keresd meg a labdát!

Ekkor elrohan, mindig azonnal megtalálja a meglehetősen nagy kertben, és hozza. Néhányszor el kell dobnom a labdát, hogy visszahozhassa, de Jeromos két-három dobás után már nem dobósat akar játszani, hanem ráncigálósat. Ezt úgy játsszuk, hogy én erősen fogom a labdát, ő pedig rettenetes morgással próbálja elszedni tőlem. A váltást úgy jelzi, hogy nem teszi a kezembe a visszahozott labdát, hanem erősen fogja, és a fejét hevesen rázva mutatja, hogy most cibálni kell. Ha ebből elege volt, megint jöhet a dobás. Ha megunta a játékot, akkor hozza ugyan, de nem adja oda, hanem tőlem kissé távolabb kezdi el harapdálni. A rítusban tehát a játékra

való felhívás, a befejezés és a kétféle változat közötti váltás kommunikációja is benne van.

A rítusok nagyon könnyen kialakulnak, elég, ha egyszer-kétszer valami kutyának kellemes dolgot csináltunk, s akkor megfelelő időben vagy helyzetben már várják, hogy újra és újra végezzük el a rítust. Ha leülök megnézni valamelyik tévéhíradót, mindkét kutyám jelentkezik, és halk morgással figyelmeztetnek arra, hogy előbb néhány kekszet kell kiosztanom. Nálunk nincs híradó kekszosztás nélkül. És ez független attól, hogy kereskedelmi vagy közszolgálati csatornát nézünk.

A rítusokhoz való kutyahűség egyébként arra is alkalmas, hogy valamilyen, kellemetlenné vált szokást megszüntessünk. Egy kedves kutyagazda egyszer telefonon arról panaszkodott, hogy öreg kutyája az esti etetés után mindig bepisil, néha már evés közben. És hiába vitték le etetés előtt vagy utána az utcára, az sem segített. Az állatorvos semmiféle kórélettani okát nem találta a kellemetlen szokásnak, ezért segíteni sem tudott.

Pedig aránylag egyszerűen lehetett segíteni: azt mondtam, tegyék át az esti etetést reggelre. A kutya egy-két napig csodálkozott, hogy este nem kap enni, de hamar megszokta, és minthogy a pisilés az esti etetési rítus része volt, a vacsora elmaradása után a kellemetlen szokás is feledésbe merült.

A KUTYÁK NAGYON ÉRZELMESEK

Nagyon érdekesen változott az érzelmek biológiai funkciója az állatok evolúciója során. Az emóciók: a harag, a szeretet, a félelem olyan egyszerű idegrendszeri mechanizmusok, amelyek segítették az állatokat abban, hogy változatos körülmények között is életben maradjanak. A vadon élő prédaállatok szinte állandóan félnek valamitől, és a legkisebb gyanús jelre igyekeznek menekülni. Az anyai szeretet és a kölykök anyaszeretete a közeli kapcsolatot szolgálja, azt, hogy az ivadékok lehetőleg mindig az anya közvetlen közelében legyenek, hogy azonnal a segítségükre siethessen. A harag, amely gyakran az agresszióban fejeződik ki, a fajtársak távoltartására szolgál, és a dühös állat több mindent merészel megtenni, mint az, amelynek ez az érzelme nem aktiválódott. Az érzelmek tehát a legfontosabb biológiai figyelmeztető jelekre lépnek működésbe, és hiányzik belőlük a józan megfontolás. Hosszú távon nagyobb esélyt ad az állatnak az, ha esetleg fölöslegesen elmenekül, mint ha előbb valamiféle logikai

vizsgálatot tartana, hogy tényleg olyan veszélyes-e az a zörrenő bokor. A fejlettebb állatoknál persze megjelent a számítás, a körültekintés, latolgatás képessége is, de ettől a régebbi, ősi emocionális rendszer nem kapcsolódott ki. A gondolkodás és a logikai szempontból többé-kevésbé vak emóciók együtt, egymást ellensúlyozva és kiegészítve szolgálják az állat fennmaradását.

Érdekes változások történtek az ember evolúciója során is. Nemcsak a magasabb rendű gondolkodás, az általános intelligencia fejlődött ki az állatokét sokszorosán meghaladó mértékben, hanem az ősi érzelmek régi funkcióik megtartása mellett új szociális tartalmat nyertek. Az ember az érzelmeket csoportkapcsolatainak a szolgálatába állította. A csoporthűség például olyan érzelem, amely az állatoknál ismeretlen, és ilyen a beleérzés vagy empátia képessége is. Bármilyen fejlett is egy állat, semmiféle egyéni haszna nem lenne abból, ha képes lenne valamelyik társa szomorúságát, baját átérezni. Az állati csoportokban az egyedek állandó versenyben vannak az erőforrásokért, ezért egy állat számára kimondottan hátrányos lenne, ha kimutatná az érzelmeit. Például azt, hogy éppen fáj a feje, elment a kedve az egész csoportélettől, és legszívesebben világgá menne. Egészen más a helyzet az embernél. Képzeljük el, hogy egy kis embercsoport hosszabb utazást tervez. Ha nem lennének képesek egymás érzelmeit átvenni, sohasem derülne ki, hogy a csoport tagjai hogyan is viszonyulnak ehhez a tervhez, szeretnék-e, vagy csak engednek az erőszakos csoportvezető akaratának, nincsenek-e olyanok, akik ugyan beleegyeznek, de éppen valami bajuk van, ezért nem lesznek képesek megtenni az utat. A jó vezető, aki képes az empátiára, megérzi ezeket a problémákat, és igyekszik megfelelő megoldást találni. Az emberi érzelmek sokfélék, sok finom szállal kötnek a társainkhoz.

Az ember mellett a kutya a másik lény, amelyben megjelent a bonyolultabb érzelmek kifejezésének képessége. Ez persze nem véletlen, hiszen a kutyáknak evolúciójuk több mint százezer éve alatt mindig az emberek csoportjához kellett idomulniuk. Hajdanán csak azokat a kutyákat nem zavarták el vagy ették meg, amelyek „aranyosak”, „kedvesek”, „hűségesekek”, „megértők” és „szófogadók” voltak.

E jelzők mögött persze egy-egy érzelem húzódik, amelyet más állatoknál nem találunk meg. A kutyagenerációk sokasága olyan szelekciós nyomás alatt követte egymást, amely az érzelmeiben az emberhez hasonló egyedeknek kedvezett. A mai időkben egy a gazdájához jól kötődő kutya

érzelmi világa nagyjából megfelel egy 2-3 éves embergyerekének. Akinek van kutyája, az persze mindezt jól tudja, hiszen az érzelmeknek kommunikációs funkciójuk is van, és a mindennapi kapcsolatokban sűrűn megnyilvánulnak. Ha akaratlanul fájdalmat okozunk a kutyának, vagy a játék hevében éppen ő harap egy kicsit erősebben, azonnal beindul a kölcsönös bocsánatkérés rítusa, mert a kutyák is jól meg tudják különböztetni a szándékos és a véletlen cselekményt, ez is érzelmi intelligencia kérdése. Ugyancsak jól ismert az a jelenség is, amikor a kutya megérzi a gazda szomorúságát vagy betegségét, és maga is szomorú lesz. A vidámságot is képes átvenni, velünk örül, ha valamiért jó a kedvünk. Aki figyel a kutyájára, sokszor tapasztalhatja, milyen apró érzelmi finomságok felismerésére képes. Jeromos kutyám örökké menne valahová, ha kirándulunk, vagy hosszabb sétát teszünk, fáradhatatlanul kutatja fel az új, érdekes eseményeket, az ismeretlen állatokat. Az izgalmak közepette mégis gyakran szerét ejti, hogy mellettem elszaladva egy pillanatra megérintsen az orrával, éppen csak jelezve, hogy itt vagyok, nagyon szeretlek, csak most sok dolgom van. Ha nagyon szeretünk valakit, mi, emberek is így teszünk hasonló helyzetben, egy érintés tudatja társunkkal, hogy bár nagyon elfoglaltak vagyunk, a kapcsolat megvan és erős.

A kutyáknak a miénkhez hasonló, fejlett érzelmi élete persze kötelezettségeket is ró ránk: az érzelmeket

Remélem, gyorsan megnősz

viszonozni kell. Az az ember, aki képes megtenni, hogy egy hozzá kötődő, őt megértő, imádó, érte szorongó, vele örvendő társat egy nap egyszerűen kitesz az autójából és az életéből, az egyéb aljasságra is képes.

A KUTYÁK INTELLIGENSEK

Aki figyeli a kutyáját - és miért ne tenné, ha már tartja -, annak hamar feltűnik két dolog. Az első, hogy a kutyák is állandóan figyelnek, szinte minden érdeklit, ami a családban vagy a ház körül történik. Ebben például nagyon különböznek a többi háziállattól, mert azok, ha enni-inni kaptak, már csak magukkal törődnek. Hol lehet a legkényelmesebben feküdni, pihenni, emésztetni. Az emberrel, aki mindezt megadja nekik, nemigen foglalkoznak. Melyik kecskét érdeklit a gazda csak úgy, önmagáért?

Ezzel szemben a kutyák gyógyíthatatlan emberszeretettel születnek. Egy 5-6 hetes farkaskölyök, ha emberi környezetben nevelődik, és jártában-keltében találkozik valakivel, úgy megy el mellette, mintha észre sem vette volna. Bezzeg a kiskutya rohan az emberhez, és majd meghal egy kis simogatásért, dögönyözésért. Ez a *simogatásfüggőség*, ahogyan egy etológus a drogfüggés analógiájára elnevezte, a kutya egész életében megmarad. Imádja az embereket, és imádata abban is kifejezésre jut, hogy éppen úgy érdeklit az, hogy embertársai mit csinálnak, mint minket, hiszen egy embernek is az a legizgalmasabb dolog, amit valaki más csinál. Életünk mások dolgai iránti szüntelen érdeklődéssel telik el. Persze a kutya az érdeklődést ötödakkora agyvelővel folytatja, ezért a bonyolultabb kérdések iránt kevésbé fogékony. Nem érdeklit a parlamenti választás, az internet, talán még a zsebszerződések ügye sem, de nagyon felvillanyozza például az, ha vendégek érkeznek a családba. A mi kutyáink, Bukfenc és Jeromos érdeklődve figyelik az esti elfoglaltságainkat, és ha úgy találják, hogy túlságosan nagy aktivitással teszünk rendet, netán a helyükre tesszük a lakásban szanaszét heverő cipőket is, pláne, ha megterítjük az ebédlőasztalt, nyomban izgatottak lesznek, és sajátos kérdő pózban ülnek elénk. Mintha azt kérdeznék: „mi a fene lesz itt?”. Én bevallom, hogy vendégek jönnek, ezt heves farkcsóválással veszik tudomásul, és hadállást foglalnak a bejárati

ajtó közelében, hogy majd a lehető leggyorsabban vethessék rá magukat a gyanútlan belépőkre - persze csupa szeretetből. Abból is tudhatjuk, hogy ők is várnak, hogy minden külső neszre, a lift zúgására, a folyosó ajtajának nyílására és egyéb külső zajokra felfigyelnek, amelyeket egyébként már megszoktak, és máskor figyelemre sem méltatnak. A szociális megértés jeles példája tehát az, hogy a kutyák pontosan tudják, hogy vendégeket várunk. Persze nemcsak ezt. Tudják azt is, hogy napjában háromszor valaki leviszi őket sétálni. Reggel, amikor Évával felkelünk, kávézunk, kutyakekszet osztogatunk, pakolunk, a reggeli tisztálkodással vagyunk elfoglalva, élénk figyelemmel kísérik tevékenységünket. A pokol akkor szabadul el, amikor felsőruhánkat kezdjük felöltöni. Jeromos ilyenkor hangos vakkantással jelt ad, Bukfenc előront valamelyik sarokból, és vidám ugrándozás és hangos ugatás jelzi igen türelmes, kedves szomszédainknak, hogy Csányiék indulnak kutyát sétáltatni. Igyekszem ezt a vidám, örvendező, de sajnos hangos időszakot a lehető legrövidebbre fogni, és ennek egyetlen módja van: nem szabad felöltözni. Ha ing és glória nélkül járok-kelek, a kutyák nyugodtan hevernek: „soká lesz ez még kész, várni kell”. Közben telefonálok, az ügyeimet intézem, reggelizek, esetleg belenézek az aznapi újságba, semmi nyugtalanság. Bukfenc és Jeromos türelmes, de ha a nadrágomat kezdem húzni, vége mindennek.

A szociális megértés, tehát a családban bekövetkező események előre látása és az alkalmazkodás a kutyáknál olyan fejlett, hogy még alkudozni is lehet velük. Délután úgy három óra felé megjelenik a szobámban Jeromos, hogy emlékeztessen az esedékes sétára. Ha nem szólok semmit, akkor idővel bökdösni kezd, vagy halk nyüszítéssel kér, végső esetben elmegy Bukfencért, aki az idősebb kutya tekintélyét bevetve, kissé korholó morgással tudatja velem, hogy az ő türelmének is vannak ésszerű határai. Ilyenkor az egyetlen menedék, ha hozzájuk fordulva lassan, tagoltan azt mondom, hogy csak akkor megyünk sétálni, ha Évi is megjön. Erre megadó sóhajtással otthagynak, és a bejárati ajtó elé fekszenek: Évit várják. Ha megjön, szegény nem mindig érti, miért ez a felfokozott izgalom, amellyel ilyenkor üdvözlik. Ugatnak, ugrálnak rá, és sürgetik: „na, gyerünk!” Persze nem feledkeznek meg rólam sem, Jeromos izgatottan ugatva berohan hozzám, hogy „megjött Évi! Gyere!”. Mit is tehetnénk, megyünk.

Ugyancsak megérti a kutyaelme, hogy megyünk a nógrádi kertünkbe, autóval. Ez különösen kedves esemény, de előfordul, hogy annyi cipelnivaló vár az autóra gyömöszölésre, hogy valakinek (rendszerint

nekem) előre kell mennem. Ha kinyitom az ajtót, a már izgatott kutyák elsőként akarnak kirohanni, hol az a nógrádi autó, de ilyenkor lehűtöm őket: „előbb leviszem a csomagokat, mindjárt jövök!”. Ez kutyául azt jelenti, hogy ez vagy esetleg ezek mindketten, most elmennek nélkülünk, és nekünk meg kell bízunk abban, hogy négy-öt perc múlva visszajönnek értünk, minket is visznek, és közben nem szabad ugatni, ugrálni. Megértik. Csöndben, de izgatottan várnak vissza.

A kutyák szociális megértése nagyon hasonlatos a gyerekekéhez. A gyerekek például már egészen kicsi korukban megtanulják és megértik, hogy, mondjuk, a nagymamánál sok kellemes dolgot szabad, amit otthon nem, mert otthon rendnek kell lenni. Nos, a mi kutyáinknak is van nagymamája és nagypapája, Zsuzsika és Bandi barátaink tiszteletre méltó személyében.

Náluk persze mindent lehet, szabad a fotelba feküdni, sáros lábbal az ágyra ugrani, pacsit adva finom falatokat kunyerálni, és sok egyéb haszontalanságot is lehet, amit egy rendes kutya otthon nem csinál. Ők ezt pontosan tudják, és másutt szerzett jogait meg sem próbálják otthon érvényesíteni. Ez is a szociális megértés egyik formája.

UNDOK SZOKÁSOK

Réges-régen, amikor a világ egyetlen nagy, gazdag kertnek, paradicsomnak tűnt, az ember még azt gondolta, hogy itt aztán azt csinálhat, amit csak akar, és kis csoportokban mindenfelé elvándorolt. A csoportok jókat vadásztak,

nagyokat ettek, és vidáman üldögéltek lobogó tüzeiknél. Amikor az északi féltekére értek, találkoztak a farkasokkal, akik rövid idő után jelezték, hogy ők is szívesen részt vennének e kalandos életben. Az embernek megtetszett az ötlet, és a maga akkor még kezdetleges módján úgy gondolta, hogy ez az új barát afféle négylábú ember, aki csak beszélni nem tud, de egyébként éppen úgy gondolkodik mindenről, mint ő, és mindent úgy is tesz. Ennek az elképzelésnek a nevében úgy kezdett bánni a jövevénnyel, mintha az is ember volna, persze valami alacsonyabb rangú ember, afféle gyerek, szolga, kicsit értelmes idióta, de akinek azért érdemes elmagyarázni a dolgokat. A farkasok nagyon figyeltek, és ugyan nem sokra mentek fogadott hozzátartozóik zagyva hangjaival, de néhány tíz vagy tán száz generáció alatt az egyéb emberi tevékenységekben kezdték jól kiismerni magukat. Ettől az időtől fogva gondolták az emberek, hogy ezek itt nem is farkasok, hanem *kutyák*.

A jó kutyának, aki szót fogadott, megértette az egyszerű parancsokat, azt, hogy *Ülj!*, *Feküdj!*, *Maradj!*, *Gyere ide!*, *Menj!*, *Hozd!*, *Ne bánts!*, *Bánts!*, *Öld meg!* és efféléket, annak bizony a kölykeit is nagyobb becsben tartották. Alighanem már akkor volt némi fogalmunk az öröklődésről. Egyébként, azóta vagyunk olyan elnézőek a mi kutyánk kölykeivel is...

Imádja kikísérni a vendéget

Szóval, a kutyáról hajlamosak vagyunk minden jót feltételezni, hiszen régen befogadtuk a családba, és e feltételezésnek bizony igen sokban meg is felelnek derék barátaink. Van azonban néhány kellemetlen dolog, amit nem szeretünk, és ha a kutyánk mégis megteszi, mi csak valami rossz szokásnak gondoljuk, amiről tulajdonképpen le lehetne szoktatni, ha egy kicsit odafigyelnénk. Ez azonban nem egészen így van.

Öklendezés

Itt van például az az undok szokás - ebben persze sok embertársunk is elmarasztalható -, amelyet közönségesen zabálásnak szoktunk nevezni. A legtöbb kutya, mondhatnám úgy is, minden normális kutya (néhány kényes, túltenyésztett öleb persze ebben is kivétel), de nem mondom, nehogy bárkit is megbántsak, szóval a kutyák falnak, zabálnak, híján vannak minden mértékletességnek, ami az evést illeti. Akár kétszer-háromszor annyit is képesek megenni, mint amennyire valóságos élettani szükségük lenne. Nos, ennek az undok szokásnak ősi, genetikai alapjai vannak, amit érdemes megismerni, mert akkor egy kicsit másképpen tekintünk erre a dologra. A farkasok és más kutyaszerűek igen szociális állatok, és ha ők maguk már jóllaktak, akkor gyakran megosztják utolsó falatjaikat a kölykökkel, a nőstényekkel vagy sérült társaikkal. Ennek az a módja, hogy jól teleeszik magukat, és amikor rokonaikkal találkoznak, azok üdvözléskor képen nyalják őket (e szokás távoli emlékeként velünk is ezt teszik), és erre az ingerre a jóllakott állat felöklendezik néhány falatot a gyomrából, s ezt az éhes társ villámgyorsan elfogyasztja. Nagyon praktikus módja ez az étel szállításának és elosztásának, csak az a baj vele, hogy mi, emberek, meg persze majom rokonaink is, az öklendezést gyomorrontásnak véljük, és azt gondoljuk, hogy ez valamiféle enyhébb vagy erősebb mérgezés tünete. Nem így a kutyafélék. Náluk az öklendezés egészen természetes reakció, amely a fenti esetben a táplálék újraelosztását szolgálja, és egyetlen kutya sem undorodik attól, hogy a maga vagy a társa gyomrából előkerülő finomságot felfalja. Nekünk, embereknek igencsak gusztustalan lenne az ilyesmi.

Más funkciója is van az efféle öklendezésnek: például a gyorsan lenyelt táplálék gyakran tartalmaz emészthetetlen részeket, csontot, szórt, valamilyen követ. Szerencsés, ha ezek nem kerülnek a gyomorból a belekbe, mert ennek sokféle kellemetlen hatása lenne, hanem az evés után, úgy hajnal felé, a kutyusok kihányják. Senki se higgye, hogy ilyenkor

betegek, csupán a táplálék emészthető részétől elválasztott maradékot helyezik, némi sárgászöld, habos nyál kíséretében, a perzsaszőnyegre.

Ürülékevés

Az emésztéssel összefüggő tevékenységben a kutyaféléknek általában egészen más az ízlésük, mint nekünk. Itt van például ez az undok szokás: gyakran rajtakaphatók - főként a kölyökkutyák -, amint valamilyen gusztusos ürülékdarabot kapnak be nagy élvezettel. Bukfenc még ma is kedveli a szaftos tehénlepényeket, bár már megtanulta, hogy mi ezért igencsak neheztelünk (én azért nem annyira, mint Éva), és csak akkor foglalkozik velük, ha nem nézünk oda. Persze, ennek a szokásnak is megvan a maga biológiai szerepe. Az egyik az, hogy sok állatfajnak speciális bélflórája van, olyan baktériumokkal, mikroorganizmusokkal, amelyek az ő emésztéséhez a legmegfelelőbbek. Ezt a bélflórát valahogyan meg kell szerezni, és ennek a legalkalmasabb módja, ha elfogyasztják a fajtárs ürülékét. Ne tessenek most fintorogni, az üregi nyulak meg a kedves koalamacik ugyanezt teszik, sőt az anya a tejelválasztás idején olyan puha és jóízű székletet ürít, amellyel nemcsak a bélflórát adja át az ivadéknak, hanem még táplálékként is szolgál.

A másik fontos funkció a vitaminellátás. A ragadozók, ha csak színhúshoz jutnak, akkor bizony néhány vitaminból hiányt szenvednek. A természetben ez nem fordulhat elő, mert a prédának minden ragadozó először a beleit és egyéb lágy részeit falja fel, ezek egyrészt igen jól csúsznak, másrészt tele vannak vitaminnal; a növényevők bélsara igen gazdag vitaminforrás. Bukfenc is valószínűleg vitaminszükségletét véli kielégíteni a tehénlepénnyel - és teljesen igaza van.

Vackolás

Hogy ne csak szaftos témák szerepeljenek, még megemlítem azt az undok szokást, amelyben nálunk főleg Jeromos tűnik ki. Este lefekvéskor megkeresi Éva legkedvesebb perzsaszőnyegét vagy az én féltett subaszőnyegemet, és néhány percig intenzíven kaparja, mindaddig, amíg egy alvásra teljesen alkalmatlan kupacot nem készít belőle. Azután lefekszik. Nos, a kutyafélék két célból is kaparnak maguknak ilyen módon vackot. Ha nagyon melegük van, akkor a földbe kapart kis vályú kiválóan hűsít, ha hideg van, akkor pedig az ellen véd. Arról pedig, hogy az ember a hálószobáját felparkettázza, sőt azt is szőnyeggel borítja be, és ezzel alkalmatlanná teszi hűsölésre vagy a kutyáknak normális alvásra, arról kedvenceink igazán nem tehetnek.

A KUTYA NEM SZELÍD FARKAS

A természetfilmben vagy állatkertben látott farkasokról sokaknak az jut eszébe, pont olyanok, mint a kutyák. Mások régi olvasmányok gyógyíthatatlan következményeképpen úgy gondolják, hogy családi kutyájukkal valódi farkasfalkát alkotnak, amelyben ők a falkavezérek, és ha

elrontott kutyájuk valamiért nem fogad szót, akkor hősiesen „megvívna” vele a *vezérségért* - ezen a szegény kutya alapos elnászpángolását kell érteni.

Nos, ezek a felebarátaim alaposan tévednek. Ugyanúgy, mint azok az antropológus kollégák, akik rendszeresen találtak farkascsontokat a *Homo sapiens* akár több mint százezer éves tűzhelyei körül is, és ezt többnyire úgy magyarázták, hogy a csontok „valahogy odakerültek”. Ha a csontok már egyáltalán nem farkaséra hasonlítanak, akkor azt mondták, hogy „szelíd farkas” maradványairól van szó, és homályban hagyták azt a kérdést, hogy miért hasonlít a kutyákéra a szelíd farkas csontja. Sokáig csak azokat a csontokat tekintették kutyától valóknak, amelyek már egészen különböztek a farkasok csontjaitól, mondjuk, egy palotapincsi méretű állatot sejtettek. Ilyeneket persze csak a legutóbbi tizenötezer évből való rétegekben találtak.

Mára eldőlt a kérdés: a DNS-vizsgálatokból kiderült, hogy a kutyák nagyjából a modern emberi faj, a *Homo sapiens sapiens* kialakulása idején váltak el a farkasoktól. Vagyis a mai ember és a kutya eredete nagyon szorosan összekapcsolódott. A derék antropológusokat pedig az tévesztette meg, hogy a kutyák külleme sok tízezer évig nem változott, tehát éppen olyanok voltak, mint a farkasok.

Az igazi nagy különbség a viselkedésükben van: a szelíd farkas egy megszelídített vérengző vadállat, a kutya meg kutya. Egyben-másban ránk hasonlít.

Nézzük meg - csak úgy kutyafuttában - a fontosabb különbségeket! Az első, egyben legfontosabb, tudományos módszerekkel is mérhető különbség, hogy a farkasok ugyan megszelídíthetők, és még valamennyire kedvelik is a gazdájukat, de csak a kutyákra jellemző a *veleszületett emberszeretet*. Az ELTE etológiai tanszékén igen-igen elkényeztetve felnevelünk néhány farkaskölyköt, és a viselkedésüket időről időre összehasonlítjuk azonos korú kutyákéval. Ha a farkaskölykök egy ellenőrző kísérlet során olyan helyzetbe kerülnek, hogy választhatnak, kihez futnak, egy emberhez vagy egy felnőtt kutyához, akkor a farkaskölykök mindig a kutyát választják, a kiskutyák ellenben az embert. Egy hathetes farkas egy szobában bóklászik, ha az ember lehajol és megsimogatja, a kölyök az érintés után meggy tovább eredeti célja felé, mint egy érzéketlen robot, rá se hederít az emberre. A kiskutya viszont felvisít a gyönyörűségtől, hanyatt fekszik, és élvezzi az emberi kontaktust, egyszerűen imád bennünket. Ebből persze az is következik (de ezt csak itt, csak most és csak önöknek merem elmondani), hogy a kutyák valószínűleg a lelkük mélyén embernek, legalábbis

kisembernek, gyereknek képzelik magukat. Sokféle viselkedésüket megmagyarázza ez a feltételezés, csak bizonyítani nehéz, ezt a nézetet ne is tessenek terjeszteni. Persze, fordítva is lehet dolog: a kutyák azt gondolják, hogy mi is kutyák vagyunk, csak kicsit szerencsétlenek formátlan mellső lábunkkal és azzal az idétlen mániánkkal, hogy állandóan a két hátsó lábunkon járunk. E nyilvánvaló hátrányok ellenére is szeretnek, és magukhoz tartozónak vélnék bennünket. Ha egyszer majd beszélni fognak, megtudjuk, pontosan hogyan is képzelik.

Azután ott van ez a falkadolog. A farkasfalka nem valamiféle kedélyes baráti társaság, mint, mondjuk, a mi csapatunk volt annak idején a Mosztár utca végén, ahol a réten vérszerződést kötöttünk, és a Dormány Robi lett a falkavezér, amíg egyszer a Palotás jól el nem verte. A farkasfalka tulajdonképpen egy nagyon erőszakos, kegyetlen, szaporodásközpontú szociális egység, amely az erősen változó erőforrásokat kínáló környezethez alkalmazkodott. A falka az alfahím és az alfanőtény köré szerveződik, csak ők szaporodnak, és minden táplálékból először az alfák részesülnek. A falka többi tagja, többnyire az alfák felnőtt kölykei, csak akkor esznek, ha marad. Ez az elosztás az alfákat szükség idején is jó kondícióban tartja, azon az áron, hogy a gyengébb falkatagok egy része esetleg elpusztul. Bőség idején a falka alárendelt tagjai is jóllaknak. Egy farkastól, ha igazán éhes, bármilyen szelíd is, nem lehet elvenni egy darab húst. Egy jól nevelt kutya ellenben addig nem is nyúl az ételhez, amíg a gazda meg nem engedi neki. A tanszékünkön volt egy csodálatosan értelmes, kedves puli, akivel a munkatársaim - persze, a hátam mögött - nagyobb kolbászarabokat küldözgettek egymásnak az egyik szobából a másikba. Szegény kutyának patakokban folyt a nyála közben, de vitte és hozta a jóízű kolbászt szadista kínzóinak, és sohasem evett belőle, ha nem engedték. A végén persze mindig megsajnálták. Nos, a táplálékmegosztás tulajdonsága nagyon kevés igazán szociális élőlény, például a hangyák, a méhek, a gerincesek közül pedig az afrikai vadkutyák és persze a mi saját fajunk kivételes tulajdonsága. Ezt az emberi tulajdonságot mi tenyésztettük bele, abba a boldogtalan farkasba, amely őse volt szegény mai kutyának.

Továbbá - ez legalább ennyire fontos -, a farkas-falka minden tagja egész életében folyamatosan alfa, azaz vezér akar lenni, és ezért minden elképzelhetőt megtesz. Amint a falka erősebb tagjai azt látják, hogy az alfahím meggyengült, megsérült, azonnal és kíméletlenül megtámadják, hogy ők legyenek az alfák, és ők szaporodhassanak. Egy amerikai házaspár öt évig tartott egy szelíd farkast, iskolákba vitték bemutatókra, annyira hittek abban, hogy olyan, mint egy kutya. Szelíd is volt sokáig, amíg egy napon a férfigazda lumbágója miatt sántikálni nem kezdett. Ezt látva az öt évig kezes, szelíd állat vadul megtámadta, mert úgy látta, hogy most eljött az idő a vezérváltásra.

Az embernél és a kutyánál ez nem így van. Persze, mindenki szeret dirigálni, de a vezérségért verekedni, ölni már nem mindenki képes. Ki hallott már arról, hogy könyvelők, bérelszámolók, ügyvédbojtárok,

egyetemi tanárok vagy web-mesterek rangsorvitája véres verekedésben dőlt el? Egyetlen normális kutya sem támadná meg a gazdáját azért, hogy valamiben neki legyen igaza. A kutyák akkor boldogok, ha embercsaládjuk van, szeretik őket, és nem akarnak vetélkedni a gazdával. Előfordul persze, hogy egy harciasabb fajtát rosszul nevelnek, és nem fogad szót, valamilyen konfliktus miatt akár meg is haraphatja a gazdáját, de ezek a kutyakriminológia tárgykörébe tartozó ügyek. Rossz neveléssel az ember is szinte bármire rávehető.

Verjük ki a fejünkől ezt a falkadolgot, ember-falka nincs. Az embernek és a kutyának családja van, a család tagjai szeretik egymást, megosztják, amijük van, és akár az életüket is feláldozzák azért,

akit szeretnek, akár ember, akár kutya az illető. Az teljesen normális, hogy *az apát, az anyát* vagy valaki mást különösen szeretünk, tisztelünk, és neki mindig szót fogadunk. Nem azért, mert ő valamiféle alfa vagy falkavezér, hanem azért, mert kedves és szeretetre méltó, és azért szeretjük, mert ő is állandóan kimutatja szeretetét irántunk.

KUTYA, GYEREK, MÁSIK ÁLLAT

Az imént ott hagytam abba, hogy a kutyák leginkább egy embercsalád tagjai szeretnének lenni, és ha ez sikerül nekik, akkor igazán boldogok. Ez persze teljesen így van, csak az a probléma néha, hogy az embercsaládban nemcsak a kutya és egy vagy két boldog szülő él, hanem igen sokszor embergyerek is, sőt néha még cica, aranyhőrcsög, egy-egy eltévedt húsvéti nyúl vagy kiskacsa is. És persze idesorolhatunk egy vagy több másik kutyát is. A nagyobb família pedig konfliktusokkal jár, akár kutya, akár gyerek az ember.

Amikor kisfiúkoromban várva várt öcsikém megérkezett, nem is volt addig semmi baj, amíg beszélni, szaladgálni és önálló elképzelések alapján tevékenykedni nem kezdett. Nyilvánvaló volt, hogy én vagyok a nagyobb, az okosabb, az erősebb, ezért szinte az egész napom a helyreigazítási eljárások alkalmazásából állt. Sajnos, a kis disznó egy idő múlva árulkodni kezdett, sőt úgy gondolta, hogy majd szüleink folyamatosan igazságot tesznek, persze mindig az ő oldalán állva. Szüleink egy idő után tényleg szabályozták is a kapcsolatunkat, voltak olyan területek, ahol az én érettebb intelligenciám önálló és vitathatatlan döntési jogot kapott, és voltak rám nézve hátrányos szabályok: például nekem nem volt szabad őt vernem, pedig sokszor megérdemelte volna.

Nos, a kutyák, a fene tudja, miért, pontosan így gondolják. Amikor Jeromos hathetes korában megérkezett hozzánk, a nyolcéves Bukfencnek természetesen nem vallottuk be, hogy mostantól két egyenértékű és teljesen egyenrangú kutyánk lesz. Nem akartuk őt gyermeki érzelmeiben megbántani, hanem azt mondtuk neki, hogy ő kap egy kiskutyát. Ennek persze rémesen örült, és csak akkor jöttek a bajok, amikor Jeromos ugatni, szaladgálni és önálló elképzelések alapján tevékenykedni kezdett. Bajok? Ez túlzás, kizárólag arról volt szó, hogy a hebehurgya, helyismeret nélküli Jeromos szertelenségeit az okosabb, erősebb és nagyobb Bukfenc mértéktartóan, de állandóan helyreigazította. A mértéktartás a kutyánál és az embernél persze nem pontosan azonos harapási tartományban helyezkedik el, és voltaképpen ebből adódtak a problémák. Féltettük a kis Jeromost, aki nemcsak maga akart megenni minden finom falatot, akár Bukfenc tányérjából is, hanem még a kertben is átgázolt a virágágyásokon és egyéb tiltott helyeken. Ezért persze illő helyreigazítást kapott Bukfencről,

amit hangos visítással vett tudomásul. Az ember azonban gyenge, nem bírja ezt hallgatni, ezért különböző szabályokat léptettünk életbe. Például Bukfenc pallosjogát a kertben való közlekedés szabályaiban csorbíthatatlanul hagytuk. Jeromos ugyan még ma sem jár mindig

a kijelölt utakon, ahogy egy jó modorú, kerttisza kutyának illik, de megtanult repülni, majdnem szó szerint, mert a tiltott zónákat hatalmas ugrásokkal szeli át, ami végül is egyéni, de elfogadható megoldás. A finom falatok megtartásában viszont

Bukfenc messzebbre ment, mint amit mi elfogadhatónak tartottunk. Nemcsak azt büntette, ha Jeromos az ő tányérjáról elvett valamit, hanem azt is gondolta, hogy a finom falatok úgy általában mindig az idősebb, okosabb kutyát illetik. Érdekes, hogy szabályozó beavatkozásunkat nagyon gyorsan elfogadta. Megtanulta, hogy Jeromostól nem szabad ennivalót elvenni. És ezt még ma is megtartja, sohasem fordult elő, hogy az ennivalón összeverekedtek volna. Igaz, hogy mindig nagyon vigyázunk, hogy ha az egyik kap valamit, akkor a másik is kapjon. Egyszer-kétszer még az is előfordult, hogy Bukfenc nagylelkű volt, ami, ha finom falatokról van szó, igen kivételesen esik meg a kutyákkal. Bukfenc öregkorára bizonyos keményebb kutyacsemegéket már nem szeret elrágni. Amikor mindketten megkapják a nekik járó darabot, Jeromos az övét pillanatok alatt felfalja, míg Bukfenc az övét a szájában tartva biztonságos helyre menekíti. Jeromos ilyenkor lefekszik, és bár már elmúlt öt éves, egy egészen kicsi kutya éles, sipító hangján rimánkodik. Ez az esetek többségében nem hatja meg Bukfencet, és amint a szájában tartott kemény falat a nyálától meglágyul, szépen elfogyasztja. De én magam többször láttam, hogy egy idő után odalöki Jeromosnak. Persze lehet, hogy ezek a darabok nem puhultak meg eléggé, de akkor is szép tőle, hogy lemond a tulajdonjogáról.

Nem beszéltem még a féltékenységről, a gazdához való hozzájutás, dörgölődés, vakartatás és más kellemes dolgok körüli konfliktusok lehetőségéről. Ezeket csak úgy lehet megoldani, hogy amikor hazaér az ember, szájába veszi az aktatáskáját, leguggol, hogy a kimenő zakója legalább épen maradjon, és két szabad kezével egyszerre mindkét kutyát simogatja, dögönyözi. Akinek ez nem tetszik, ne tartson egyszerre két kutyát.

Amikor gyermekeimet neveltem, éppen nem volt kutyám, de unokáim és Bukfenc viszonyát alkalmam volt némileg kiismerni. A kutyák igen féltékenyek a gyerekekre, és minden olyan tevékenységben részt akarnak venni, amiben a gyerekek. Ha Dorkának az ágyban fekve meséltem, akkor az egyik oldalamon ő feküdt, a másikon Bukfenc, pedig akkoriban egyáltalán nem kedvelte az ágyban fekvést, mert vastag bundája miatt melege volt. Bizony, az is előfordult, hogy kiránduláson Bukfenc „megkapta”, azaz kutya módra rendreutasította Dorkát, ha olyasmit csinált, amit szerinte nem kellett volna. Ezeket a konfliktusokat könnyű kezelni. Persze nem faji megkülönböztetés alapján, mert ezt a kutyák igen sérelmezik, és amint megtanulnak beszélni, esetleg írni, valamelyiküknek

az lesz az első dolga, hogy nemzetközi tiltakozást szervezzen a diszkrimináció ellen. Persze lehet, hogy addigra lesz már kutyaombudsman, aki majd hivatalból eljár az ilyen ügyekben. Abból kell kiindulni, hogy a kutya is gyerekeknek képzeletben magát, igen fejlett az igazságérzete, és könnyen elfogadja a következetesen kialakított szabályokat.

Ha baba jön a családhoz, azt a kutyának be kell mutatni! Ilyen dolgokban a kutyák nagyon szertartásosak. És azután bevezethetünk bizonyos szabályokat, például, hogy nem szabad a baba ágyára felugrani, őt magát megnyalni stb. Ezt a kutyák hamar megtanulják, főleg akkor, ha nem ellenségesen, agresszíven szembesítjük őket az új szabállyal. Éreznie kell, hogy őt éppen úgy, sőt talán egy kicsivel jobban is szeretik, mint annak előtte. Meg kell dicsérni, ha kellően elsajátította a szabályt, és részt kell neki hagyni a gyerekekkel kapcsolatos tevékenységekben. Például, amikor a babát fürdetik, tisztába teszik, legyen feladata a kutyának, hozzon oda valamit, nézhesse végig, mi történik, és jusson neki is néhány jó szó. Ha a baba már nagyobb és önállóbb lesz, és nem pitbullal, kuvasszal vagy kaukázusi juhással kívánjuk együtt nevelni, hanem valamilyen gyermekszerető fajtával, akkor hamar összeszoknak, és kialakítják a maguk viselkedési szabályait. Arra persze vigyáznunk kell, hogy e szabályok azért a mi szándékainknak megfeleljenek, de újra hangsúlyozom, ha a szabályokat kedvességgel, szeretettel alakítjuk ki, nem lesz különösebb probléma.

Nemcsak gyerek jöhet a családhoz, hanem másik állat is. Ha külön lakik, mondjuk, dobozban, ketrecben, akkor a dolog nagyon egyszerű. Az ilyenek a *nem állatok*, a bemutatástól eltekintve - ez ilyenkor is feltétlenül szükséges - a kutya nem veheti ki, nem nyalogathatja, nem veheti a szájába és nem üldözheti őket. A kutyák könnyen megtanulják ezt a szabályt, de azért egy darabig résen kell lenni. Az öcsém, akiről már beszéltem, egyszer, úgy négyéves korában kifogta az egyik aranyhalat, a markában tartva simogatta azzal az ürüggyel, hogy nagyon szereti. Bukfenc pedig egyszer a tanszék egy szerencsétlen házinyulát nyalta lucskosra, valószínűleg ugyanezen indokolással.

A cicák külön kategóriába tartoznak, mert szabadon szaladgálnak, és némelyikük - a legtöbb - elképesztően szemtelen. Fontos, hogy konfliktus esetére a macskának legyen egy alkalmas magaslati helye, ahová elmenekülhet. A kutyák könnyen elfogadják, hogy a mi macskánkat nem szabad bántani, miközben gátlástalanul hajkurásszák a szomszéd cicáit.

Egy-egy cica igen hasznos társa lehet az öreg, keveset mozgó kutyáknak. Csak a bevezetésnél tessenek óvatosak lenni.

A kutyák elképesztő érzelmi intelligenciáját egyik tanítványom - őt is Dorkának hívják - Guszti nevű, igen koros, tizennyolc éves kan kutyája demonstrálta. Említettem a tanszékünkön nevelt szelíd farkasokat, Dorka az egyik kölyök nevelőmamája volt.

Amikor az alig egyhetes kis jövevényt hazavitte, be kellett mutatnia az öreg Gusztinak. A kutyát láthatóan nagyon izgatta a különös szag, de hamar megszokta, és nagy figyelemmel kísérte az apró idegen ápolását, cumiztatását. Az első napokban nagyon sűrűn kell etetni a farkaskölyköket. Nem csoda, hogy Dorka egy kicsit mélyebben aludt, és egyszer csak arra ébredt, hogy Guszti ébresztgeti. Először azt hitte, vele van valami baj, de kiderült, hogy nem. A farkaskölyök ébredt fel, és nyöszörgött a cumiért. Amint Guszti látta, hogy a dolgok elrendeződnek, és Dorka melegíteni kezdi a cumisüveget, nagyot ásított, és visszafeküdt aludni. Csinál ilyesmit egy állat?

A KUTYÁKNAK NAGY LELKÜK VAN

Az ember nagyon sokféle okból kedvelheti a kutyáját, mert hasznos, mert kedves, mert játékos, mert nagyon szép kutya, meg effélék. Mégis azt hiszem, hogy azok, akik igazán szeretik a kutyájukat, valószínűleg egyszer *megszerették* valamiért, és megfigyeléseim szerint ez a kötődés mindig valami olyan eseményhez kapcsolódik, amelyben az ember rádöbben arra, hogy nem egy állattal, hanem kutyával, azaz egy nagy, érzelmes és öntudatos lélekkel van dolga.

Itt van például Jeromos. Ő nagyon aktív, szertelen kutya, aki hirtelen haragjában mindenre képes, még arra is, hogy kedves, megértő szomszédainkat vasárnap kora reggel azzal ébressze, hogy vad farkasüvöltéssel vágódik a bejárati ajtónkhoz, mert éppen elhaladt előtte Bubu, a kis palotapincsi, akivel örök haragot fogadott. Persze, az is lehet, hogy szegény szomszédaink arra ébrednek, hogy én ráordítok Jeromosra, hogy hagyja abba a rendbontást, mert kora reggel van, és az egész ház felébred. A nyomaték kedvéért ilyenkor a papucsomat is hozzávágom, de ha nem találom el, nagyot koppan az ajtón. Amikor pontosan célzok, Jeromos megérti a célzást, és elhallgat. De egy-két perc múlva azt gondolja, ami volt, megtörtént, egy apró összekoccanás miatt csak nem fogunk egymásra haragudni. Egyébként is belátja, hogy ő volt a hibás, elragadta a hév, mert az a kis nyomorult a múlt héten is lepisilte az ajtót. Efféle gondolatokkal az elméjében elém járul, néz rám, és bocsánatot kér, persze nagyon öntudatosan. Szó sincs farokbehúzásról meg a farkavezér nyalogatásáról. Állunk szemben, mint férfi a férfival, és némi tűnődés után

békét kötünk, azután minden megy tovább, ahogy azelőtt. Ez a békekötési szertartás sok éve kialakult, és ha nem is túl gyakran, de mindig azonos módon zajlik le. Jeromos vét a szabály ellen, én odacsapok, ő elismeri, én megbocsátok. Azt, hogy e rítus mögött nagy kutyalélek húzódik meg, én már régen sejtem, de csak a minap volt alkalmam igazán megtapasztalni. Bevallom, nagy szégyenemre.

Este jöttünk haza egy hosszabb kirándulásról, ilyenkor az ember már hullafáradt, nyugalmat, csendet és sört szeretne csupán, de ezeket egyszerre. Szóval, ebben az igen érzékeny lelkiállapotban - csak azért ecsetelem ilyen hosszán, hogy minél később kelljen a dolog rám nézve is kellemetlen részére rátérni - az történt, hogy a kis Bubu éppen akkor ment esti körútjára, amikor nálunk becsukódott az ajtó. Éppen kezdődött a csend, a nyugalom, nyílt a sör stb. És ekkor, számomra váratlanul Jeromos, mint egy zuhanóbombázó, teljes súlyával, üvöltve nekiesett az ajtónak. Ahogy szokta. Nem volt rajtam a megszokott papucs, a rituális odavágás eszköze, és meg kell vallanom, hogy néha az etológusok is piszkosul begorombulnak. Szóval, megesett, ami megesett: Jeromost valami kezem ügyébe került tárggyal alaposan elkalapáltam. Sokkal jobban, mint kellett volna, de ezt itt most bevallom, az egyéb mentő körülmények mellett ezt szintén tessenek beszámítani. Jeromos némi méltatlankodó morgással, de hősiesen állta a verést, én pedig végre leülhettem, és aztán csönd lett. Ha az ember már nagyon fáradt, és még ilyen igazságtalan is, rendszerint nem akar gondolkodni se, és kinyitja a televíziót, mert az nagy segítség a nemgondolkodásban. Szóval, csend, halkán szóló baromságok, és úgy tíz perc múlva szinte már el is felejtettem, hogy az imént mi történt, amikor különös, erőteljes hangot, elcsukló zokogást hallottam. Olyan volt, mintha egy kisgyerek sírt volna. Körülnéztem, és láttam, hogy Jeromos magasra emelt fejjel ül az ajtónál, engem néz, és zokog. Úgy, ahogyan még se őt, se mást nem hallottam sírni. Nem jött oda, nem ajánlotta fel a békét, mert teljes joggal úgy gondolta, hogy most nem ő volt az, aki nagyot vétkezett. Sajnos, igaza volt. Szerencsére az etológusok ilyen esetekben gyorsan magukba szállnak; felkeltem, és legalább egy negyedóráig engesztelgettem őt, amíg végre a megbocsátás jeléül ellazította az izmait simogató kezem alatt. Jeromos!

Soha többé nem teszem!

Ha megkérdezik, hogyan is van ez úgy tudományosan és etológiailag, akkor csak széttárom a kezem és vonogatom a vállam. Az igazságérzet, kérem, az nem tudományos dolog.

Az állatbarátok sok hasonló történetet mesélnek, de sohasem kecskéről, nyúlról vagy birkáról, netán aranyhőrcsőgről, hanem mindig csak kutyáról. És ez nagyon elgondolkodtató.

A francia de la Malle úr egy érdekes esetet írt le még a múlt században. Azokban az időkben szokás volt, hogy a vendéglők konyháján a nyársat egy ügyes kis szerkezet segítségével körbejáró kutyák forgatták. Egy forgalmas kocsmában több kutya is ellátta ezt a feladatot. A történet szerint de la Malle úr egy ilyen helyen figyelte meg a következőket: egy pecsenyerendelés után nem találták az éppen soros kutyát, ezért helyette egy másikat, amelyik utána következett volna, akartak munkára fogni.

A kiszemelt kutya hevesen ellenkezett, vicsorgott, egy biztonságos szék alá húzódva fenyegette a felé közelítő embereket. De la Malle kérdésére a szakácsok elmondták, hogy azért méltatlankodik, mert most nem ő lenne a soros. Fel is hagytak a próbálkozással, inkább megkeresték a soros kutyát, amely minden ellenállás nélkül hagyta magát befogni a nyársforgató szerkezetbe, ugyanúgy, mint a rákövetkező pecsenyénél az előbb még agresszív kutya, hiszen tudta, hogy eljött az ő ideje. A történet leírója szerint ez szép példája a kutyák fejlett igazságérzetének.

Nemcsak az igazságérzet a nagy lelkek sajátja. Van bennük hirtelen fellángoló, nagy érzelem, odaadás, imádat is. Egy időben sokat sétáltattuk Bukfencet a Bécsi kapu környékén, ahol egy nagy parkoló és sok bokros terület is van. Egy alkalommal néhány kutyást találtunk ott, közöttük egy középkorú hölgyet egy ír szetter társaságában. Feltűnő volt, hogy amíg a többi kutya, a mienk is, egymással ismerkedtek, vagy időnként odamentek egy emberhez, az ír szetter kizárólag a saját gazdájával tartott kapcsolatot, csak vele játszott, különös törődéssel, állandó figyelemmel vette körül. Annyira feltűnő volt ez a viselkedés, hogy kíváncsi lettem, megszólítottam a hölgyet, és érdeklődtem a kutya előélete iránt. Megdöbbentő történet részese lettem. A hölgy egyedül élt, és körülbelül egy évvel azelőtt fedezte fel az ír szettert, amely a munkahelyére vezető út mentén egy villában lakott. Munkába menet-jövet, nagyjából azonos időpontokban megállt néhány percre, beszélt a kutyához, benyúlt a kerítésen és simogatta. Ez így ment jó darabig, és idővel már előre várta a találkozást a nagyon kedves

kutyával. A kutya néha ott volt, néha nem. Fél évvel azelőtt egészen különös dolog történt. Éppen jött a munkahelyéről, a kutya is ott volt,

Ezt ne!

de ott volt egy elegáns, idősebb úr is, a kezében a kutya pórázával. Kinyitotta a kertajtót és megszólította a hölgyet:

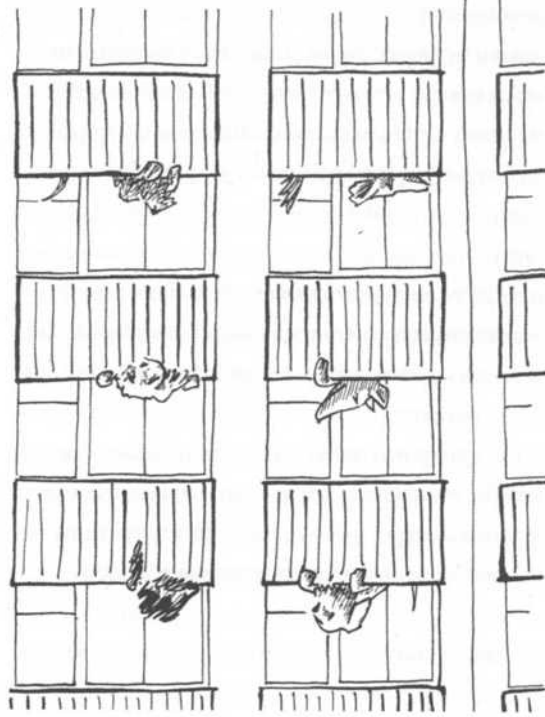
- Kedves asszonyom, nagyon szeretjük ezt a kutyát, de nem bírunk vele, már egy órával a maga érkezése előtt nyugtalan, kiül a kertbe és Önt várja. Ha bezárjuk, ugrál, nyüszít és sír. Nagyon megszerette magát, és mi úgy döntöttünk, hogy nem kínozzuk tovább, ha elfogadja, magának adjuk.

És nyújtotta a pórázt. A hölgy elképedt a gáláns ajánlattól, igen drága faj kutyáról volt szó, neki sohasem lett volna pénze rá. Csak sírni tudott és hálálkodni, majd gyorsan elment a nagyon-nagyon boldog kutyával. „Meglátni és megszeretni.” Én leginkább a kutya eredeti gazdájának nagyvonalúságát becsülöm, azt hiszem, kevesen tennék meg ezt a helyükben.

KUTYANYELV

Az ember egyik fontos, őt az állatoktól megkülönböztető tulajdonsága a nyelvhasználat képessége. Sokáig úgy gondolták, hogy a nyelv azért alakult ki, hogy az ember különböző utasításokat adhasson társainak, elmagyarázhassa, mit is kéne tenni valamilyen közös cél érdekében. Ez nagyon fontos funkciója a nyelvnek, de ha igazán belegondolunk, beláthatjuk, hogy erre a célra alig néhány tíz szó is elég, nem számítva a mutogatást. Sőt, már 7-8 szó meg a rámutatás is bőven elegendő. Mondjuk, egy fiatal pár otthonában a feleség finom vacsorával várja párját, és vacsora után vonzódását is kézzelfoghatóan tervezi kifejezni. Megjön a férj, nője azt mondja: *Gyere!* Az ember odamegy, és az asszony rögtön kifejezi, hogy testi közelségre vágyik. De a férj azt mondja: *Nem!*, és rámutat a vacsorára. *Hozd!*, mondja, és az asszony viszi, és indulnak az ebédlőbe. Leülnek, az asszony feltalálja az ételt, leül és a *tied* szóval engedélyt ad az étkezésre. Étkezés után a férj kezébe veszi az italosüveget, de az asszony is az üvegre teszi a kezét és mondja: *Hagyd!* A díványra mutat, és azt mondja: *Fekszik!* Történik, ami történik, majd az asszony mesélni kezd, de a férj azt mondja: *Kuss!*, és az este békés csendben telik el. Elmeséltem egy érzelmes, bonyolult történetet, amelyhez a szereplőknek csak hét szóra meg a rámutatásra volt szüksége.

Persze, tudjuk, hogy egy-egy szép este általában nem így történnek az események. Érkezés, üdvözlés, érdeklődés, hosszú beszélgetés.

- Mit csináltál, drágám, egész nap? Az az undok Kovács megint késve adta le a jelentést? Biztos nagyon elfáradtál.
- Sikerült megvennie az én kis szerelmemnek azt a csinos sálat, amit a múlt vasárnap láttunk a kirakatban? Délután telefonáltam, de valakivel nagyon sokáig csevegett az én virágszálam, a foglalt jelzés mély hangjaiból még arra is következtettem, hogy nem nővel fecsegett annyit. Ki volt az, szívem? Csak nem egy gaz csábító? Felkoncolom, felnégyelem, megharmadolom, ha csak a közelébe jön az én kicsi kincsemnek.

Stb., stb., stb. Pedig a férj még jóformán be se lépett az ajtón. Hol van még a vacsora értékelése, a kérlelés, a szerelmes óra ezernyi apró, beszédes cirógatása. Könnyű belátni, hogy az emberi nyelv nem kizárólag az együttműködést szolgálja, hanem különleges konstrukciós képesség. Segítségével bonyolult, érdekes és hasznos világot tudunk felépíteni magunk és embertársaink köré a sokszor egyszerű és unalmas realitásból. Az embert mindennapi életében sokféle közvetlen tapasztalat éri, kellemesek és kellemetlenek egyaránt. Amikor ezekből a nyelv segítségével történeteket konstruálunk, sok szempontból teljesen új világ születik, és mi emberek ezekben a virtuális világokban érezzük magunkat igazán jól. Éva például, amikor egyedül sétáltatja Bukfencet és Jeromost a Gellérthegyen, mindig fantasztikusan szép és intelligens kutyákkal találkozik, akik megismerik őt, odamennek hozzá, beszélgetnek vele, és nagyon sajnálja, hogy én nem láttam. Különösen azért, mert én meg annyi undok kis korccsal meg idegbeteg terrierrel találkozom ugyanott. Be kell vallanom, hogy gyakran vágyódom Éva Gellérthegye után, mert ott nemcsak a kutyák szebbek és értelmesebbek, hanem a gazdáik is kedvesebbek, segítőkészebbek, és sok izgalmas történetet mesélnek magukról meg a kutyáikról.

Amikor úgy százvalahány ezer évvel ezelőtt néhány boldogtalan farkas úgy gondolta, hogy ezek a furcsa, csupasz bőrű, bőbeszédű, két lábon járó lények alkalmasak lehetnek egy falka kialakítására, és meggondolatlanul csatlakoztak hozzánk, nagyon hamar rájöttek arra, hogy ezek itt bizony dirigálnak. Követ, botot dobálnak, és aki ép bőrrel akarja ezt megúszni, meg a finom zsíros cupákokból is részesedni szeretne, annak nagyon kell figyelnie. Már csak azért is, mert néha egészen értelmes dolgokra lehet következtetni a szinte folyamatos hangzavarból. Mire az utódaik kutyák lettek, már egészen jól értették az emberi nyelv számukra értelmezhető részét, tehát a nevüket, a vezényszavakat - *Gyere!*, *Ülj!*, *Feküdj!*, *Hozd!*,

Vidd!, *Nem!*, *Tied* - és az ezekhez hasonlókat. Amint ezt az imént bemutattam, tíz-tizenöt szóval sok mindent meg lehet oldani, ha az ember, illetve a kutya egyébként tudja, hogy miről van szó. És a kutyák általában tudják. Tudják, mert éppen úgy, ahogy feltehetően az embernél is, először a *szociális helyzeteket megértő képességük* fejlődött ki. Tehát általában megértik, kispikulálják, milyen őket is érintő akciók történhetnek a következő percekben. Arra is képesek, hogy ha szükséges, maguk is bekapcsolódjanak az ilyen akciókba, például hozzanak, vigyenek valamit. Egy rokkantsegítő kutyát körülbelül 60-70 parancsszóra tanítanak meg a kiképzők, és igen eredményesen. Például tárgyakat, akciókat jelölő szavakat, amelyek ismeretében bonyolult feladatokat is végre tudnak hajtani, és a gazdáiknak nagyon sokat segítenek ezzel.

Persze a kutyáknak nincs kezük, és amikor még farkasok voltak, a tárgyak sem igen érdekelték őket, leszámítva a prédát és annak maradványait. Az ember viszont nemcsak a történeteivel épít konstrukciókat, hanem a kezével is. Milliányi tárgy vesz körül bennünket, és történeteinkben is fontos szerepet kapnak. A kutyákat nem érdeklik a történetek, és kísérletet sem tesznek arra, hogy tárgyakkal bonyolított, képzeletbeli dolgokkal benépesített világban kalandozva éljék az életüket. Ezért a kutyanyelv nagyon egyszerűnek tűnik. Az etológiai tanszéken végzett vizsgálataink szerint egy átlagos családi kutya úgy harminc-negyven szót ért meg, bár néhány kivételes képességű kutya - például Bukfenc és Jeromos - akár nyolcvanot is. E szavak személyek és tárgyak nevei, illetve akciókat jelölnek, olyan akciókat, amelyeket egy kutya is el tud végezni, vagy ha ember végzi, akkor az a kutyával is kapcsolatos. A kutyákat nem érdekli a nyelvtan sem, mert a nyelvnek ez a része éppen az, amely a számukra érdektelen virtuális világot konstruálja, létrehozza azokat a finom kapcsolatokat a tárgyak és a személyek között, amelyek néha valóságosak, néha csak elképzelték, de mindig arra szolgálnak, hogy a beszéd, a történet, a leírás az ember számára kerek, funkcionális egész legyen. Persze, ha szükségük lenne rá, némi genetikai segítséggel ezt is képesek lennének megtanulni. Ők maguk is kitalálnak és értelemszerűen használnak egyszerűbb szavakat. Jeromosnak nyolc- vagy tízféle hangját is ismerem, amelyek mind mást és mást jelölnek. Például minden reggel, amint Évi felkel, Jeromos benéz hozzám, vajon ébren vagyok-e már. Én persze ébren vagyok, de úgy csinállok, mintha aludnék, mert ha nem, akkor kicibál az ágyból. Ő persze jó kutya, és mindig hagy még egy

negyedórácskát heverészni, de ha Éva bevonul a fürdőszobába, akkor vége a lustálkodásnak. Jeromos jön, és már nemcsak néz, hanem egy olyan sajátos vakkantást is hallat, amelyet csak erre a célra használ. Ha továbbra is tettetem az alvást, akkor a vakkantás nagyobb hangerővel ismétlődik, ha ez sem használ, akkor egy egészen más jellegű, méltatlankodó, hangos ugatás következik, amire még egy halott is felébredne. Nem szeretném lefordítani - nem bírná el a nyomdafesték.

MIÉRT HASONLÍTANAK RÁNK A KUTYÁK?

Mert hasonlítanak. A kutyások persze régen tudják ezt, és egymás között meg is szokták beszélni, csak éppen arról nem esik szó, hogy voltaképpen miért is van ez. Szerencsére az etológia tudománya ilyen, a mindennapok fontos kérdéseiben is hallatja szavát, és kielégítő magyarázattal szolgál.

Az ember viselkedését, alapvető társas tulajdonságait szemügyre véve kiemelhetünk közülük egy maroknyi jegyet, amelyek minden emberi társadalomban megfigyelhetők, legyenek bár sivatagban tengődő archaikus csoport tagjai vagy a modern államok biztonságtechnikai vállalatának emberei.

Ilyen például az, hogy a férfiak időnként kisebb csoportokba verődnek, és sokat beszélnek a nőkről. Ez persze fordítva is előfordul, de talán ez az egyik nagyon fontos tulajdonságunk, amelyben a kutyák egyáltalán nem hasonlítanak ránk. Az én kutyáimat például sohasem hallottam a nőkről beszélgetni, fordítva persze ez sem igaz. De szerencsémre ők hallgatnak.

A kutya-ember hasonlóság egyik fontos jegye az, hogy ők is, mi is vonzódunk egymáshoz, az, hogy különleges módon működünk együtt valamely közös cél érdekében. Az is feltűnő, hogy folyton utánozzuk egymást, viseletben, mozdulatokban, apró fogásokban. Ellessük egymástól, hogyan kell befőzni, könyvet nyomtatni, számítógépes programokat újra meg újra installálni. Szabályokat és rítusokat követünk. Egy modernebb autórádió néhány kedvenc állomást beállítani például olyan rítus, amely egy törzsi avatási szertartáshoz hasonlít, ez is egy életre szóló emlék, talán csak valamivel kellemetlenebb, különösen akkor, amikor az ember már harmadszor megy vissza a boltba, ahol a rádiót vette, és már messziről megismerik:

- Na, menj, Jóska - mondják -, megint itt van az a kétbalkezes pasi, aki még egy urdu nyelven írt használati utasítást se képes megérteni. Hogy minek akar az ilyen rádiót?

Továbbá, és a modern életben ez a legfontosabb, állandóan információkat cserélünk, adunk és kapunk. Megmutatunk valamit, és nekünk is megmutatnak valamit. A bevásárlóközpontok és a nagy irodaházak e páratlan emberi tulajdonság nélkül képtelenek lennének működni, kénytelenek lennének mindent kiírni jól látható helyekre, és akkor mindenki azonnal oda menne, ahol dolga van, és nem szerezne részletes áttekintést az egész intézményről.

Na és a szüntelen fecsegés, amit nagyképűen kommunikációnak szokás nevezni, mert szeretünk magunkról elvont és mások számára nem érthető nyelven beszélni. Humánközpontú interaktív kommunikáció például, ahogy manapság a felesleges locsogást hívják.

Igen fontos tulajdonságunk az is, hogy csoportokat alkotunk, a sajátunkat szeretjük, a másikat, az idegent fitymáljuk, utáljuk vagy gyűlöljük aszerint, hogy saját csoportunk kultúrája mit közvetít erről.

Az etológusok minden ilyen tulajdonság esetében azt vizsgálják, hogy e viselkedési jegyet majomrokonainkkal közös őseiktől örököltük-e, vagy úgy szereztük az evolúció rögzös útján, a körülmények kényszerítő hatására. A csimpánzok is imádják a kölykeiket, ők is szeretnek csoportba verődni, és a szomszédos csoportok is nagyon utálják egymást, e jegyeink tehát bizonyosan a közös származás mutatói. A csimpánz nagyon okos állat, ezt az is bizonyítja, hogy esze ágában sincs lemászni a fáról, és fejlett a problémamegoldó képessége. Például meg lehet tanítani arra, hogy befűzze a cipőjét, ha a lábára adnak egyet, és akár még motorbiciklizni is hajlandó. Néhány olyan dolgot viszont képtelen megtanulni, amit az ember meg - mint látni fogják - a kutya villámgyorsan felfog. Itt van például a mutogatás, amire az imént már céloztam. Mondjuk, bemegyünk a boltba, ahol két kosárban állnak a tejtermékek: a jobb oldali rejti a natúr joghurtot, a bal oldalit pedig telerakták agyonízesített, félig folyós, szürke lével. Az eladóra nézve megkérdezzük, hol van a natúr joghurt? Ha ő a kezével jobbra mutat, habozás nélkül megtaláljuk azt, amit keresünk. Ez egy kiváló emberi tulajdonság, az információcsere megnyilvánulása. Erre például a csimpánzok képtelenek. Még ha a joghurtot valamilyen ínycsiklandóbb eleséggel, például mazsolaszemekkel helyettesítjük, akkor is hiába mutogat az ember a mazsolás kosár felé, a csimpánz rá sem hederít, és ha mégis megnézi a kosarakat, rendszerint csak azért is a másikkal kezdi. Neki egy ember ne mutogasson. Nem így legjobb barátunk, a kutya. Az ilyen mutogató feladatokat a kutyák igen gyorsan megoldják, mert ők folyton figyelnek ránk, mint a gyerekek, és pontosan ki tudják számítani, hogy ha valaki mutogat valamire, akkor a mozdulat mikor jelenti azt, hogy arra kell szaladni, vagy azt, hogy bele kell nézni a kosárba. A csimpánzkutatók persze makacs emberek (és egy kicsit elfogultak is), és minden módon megpróbálták szegény rokont kedvezőbb helyzetbe hozni. Mutogattak neki bottal, sőt testfordítással, de még úgy is, hogy csak a tekintetükkel jelezték a helyes választás irányát. Az eredmény lehangoló volt, a mutogatás a

csimpánzt se úgy általában, se kitüntetett módon nem érdekli. A közös ősbizony valahogy elhanyagolta ezt a dolgot. A kutyák viszont akár a tekintetünket követve is képesek kispékelni, mit várunk tőlük, tehát ebben is ránk hasonlítanak.

Azt is sikerült bizonyítani, hogy az úgynevezett „majmolást” helyesebb lenne „kutyálásnak” nevezni, mert a majmok a majmolásban nagyon gyengén teljesítenek. A kutyák viszont ebben is olyan ügyesek, mint a gyerekek. Ha egy kutyának megmutatunk egy bonyolult labdaadogató gépet, de nem mutatjuk meg, hogyan kell működtetni, csak arra kérjük, hogy szerezzen egy labdát, akkor nekiesik a gépnek, és addig püföli, borítgatja, amíg az valahogy véletlenül el nem sül, és ki nem jön belőle a labda. Ha viszont szépen megmutatjuk: *Fifi, ide figyel, ezt a kart kell lenyomni, akkor kiugrik belőle a labda!*, akkor Fifi már a következő alkalommal lenyomja a kart, vagyis képes lemásolni a mi viselkedésünket. De a kutyák nemcsak erre képesek, hanem arra is, hogy rámutatással segítsenek az információ hiányától szenvedő embertársukon. Bonyolult kísérletben egy ember elől eldugtak valamit úgy, hogy azt a kutyája látta, s a kutya bizony segítette az emberének megtalálni. Minden módon felhívja figyelmét az elrejtett tárgyra, vagy megmutat egy olyan eldugott tárgyat, amelynek segítségével a másikat elő lehet keríteni. A kutyák tehát nagyon sok mindent megtanultak együttélésünk több mint százezer éve alatt, köztük olyan viselkedésmintákat is, amelyeknek a csimpánzok hírére sem hallották.

A tanulás okáról is tudunk egyet-mást. Talán sokaknak feltűnt, hogy a delfinek alakja majdnem pontosan olyan, mint a hozzájuk hasonló termetű halaké, pedig ők éppen olyan emlősök, mint mi. A halakhoz való hasonlóság oka a környezet, azaz a tenger. Úgy harmincmillió évvel ezelőtt még a delfinek ősei is tisztességes négy lábúak voltak, de miután a tengerben nagyon kellemes élőhelyet találtak, generációk sokasága alatt

alkalmazkodtak a halakkal

közös környezetükhöz, a vízhez: a természetes szelekció eredményeképp végtagjaik a halak uszonyára kezdtek hasonlítani, a testük is éppolyan áramvonalas, a bőrük is sima. A kutyánál is valami hasonló folyamatról van szó. Olyan hosszú ideje él közöttünk, hogy szépen lassan elsajátította, és e tudását génjeiben is rögzítette, azokat a legfontosabb társas viselkedési formákat, amelyek segítségével az ember környezetében meg lehet maradni. Hát ezért hasonlítanak ránk, egyben-másban.

A KUTYA KARÁCSONYA

Említettem már, hogy a kutyák nagyon szertartásosak, ezért éppen úgy imádják az ajándékokat, mint a gyerekek. Tehát a karácsony nekik is fontos ünnep, amelyben teljes odaadással vesznek részt. Bukfenc első karácsonyán éberén figyelte a fa díszítésének munkálatait, de csak akkor jött izgalomba, amikor az ajándékokat tartalmazó csomagok is a fa alá kerültek. Természetesen azért, mert az ő ajándékát, egy műcsontot hiába rejtettünk díszes csomagolásba, azonnal kiszagolta, mi van benne. Persze hiába kérte, várnia kellett, amíg a szertartás a kicsomagolás fázisába nem kerül, ami ugye nekünk is kiemelkedő része a karácsonyi események folyamának. Egy egész év eltelt, karácsonyfa és díszesen csomagolt műcsontok nélkül, mégis, amikor a következő fát felállítottam a szent délutánon, Bukfenc lehasalt a közelében, kedvező rálátást kínáló pozícióba helyezkedett, és nem mozdult onnan, amíg hosszú órák múlva el nem kezdődött az ajándékok kiosztása. Nagyon meghatva vette át az ő csomagját, és látványos gyorsasággal bontotta ki.

Érdekes, és a kutyát a többi állattól jól megkülönböztető adottság, hogy hamar megtanulják, az ilyen ajándékhoz csak hosszú és számukra nagyrészt érdektelen szertartás végén jutnak hozzá. Nem nagyon türelmetlenkednek - az én kutyáim legalábbis nem -, szépen kivárják az események kedvező alakulását.

Ezeket a dolgokat a kutyás családok jól ismerik, csak kicsit szégyellik mások előtt, ezért csak szigorúan egymás közt mesélgetik az ilyen történeteket. Én most megszegtem ezt a szabályt, de csak azért, hogy minden gazdát bátorítsak: a kutya is gyerek, ő is várja az ajándékot.

Egyszer a családnk egyik tagja hosszabb külföldi útból jött haza, és nagy hátizsákjából apró ajándékokat kotorászott elő a család embertagjainak. Én közben Bukfencet figyeltem, aki nagyon lelkesen, farkcsóválva figyelte, hogy mindenki kap valamit. Ő nem kapott. Ha láttak lelkileg összetört, szerencsétlen jószágot, hát Bukfenc az volt. Gyorsan odahoztam valami éppen kéznél levő kutyacsemegét, és titkon megkértem a rokont, hogy ugyan már, legyen szíves ezt a hátizsák mélyéről elővarázsolni. Megtette, amit kértem, és amikor az ajándék előkerült, azt hiszem, olyan boldognak se láttam még Bukfencet soha. A teljes apátiából a mindent elárasztó öröm ekstázisába esett, a jelentéktelen

vacakot mindenkinek büszkén megmutatta, és órákig tartotta a mancsai között: ajándék.

Családi kép

Persze, nem csak az én kutyáim ilyen érzékenyek. Egy kedves kollégám évekkal ezelőtt néhány téli hónapig egy hollandiai egyetem egyik tanszékének vendége volt. Amikor hazajött, kérdezgettem, milyen volt, hogy bántak vele. Elmondta, hogy nagyon segítőkészek, kedvesek voltak, s

egy idő után a tanszékvezető meghívta, hogy a hátralévő heteket töltsse az ő családjánál. Ezekbe a hetekbe éppen beleestek a karácsonyi ünnepek is. Tudod, mesélte tovább kollégám, nagyon megszerettek, karácsonykor a kutya után én kaptam a legtöbb ajándékot.

MIÉRT NEM AGRESSZÍVEK A KUTYÁK?

Felteszem, hogy a nyájas olvasó már a cím láttán is szívéhez kapott, és felidézte magában valamelyik utóbbi tévéadást, amelyben egy öreg nénit megtámadó kutyáról volt szó. Valóban precízebb magyarázat szükséges: arról van szó, hogy ugyanúgy, mint az ember esetében, és éppen a velünk eltöltött százezer esztendő miatt, a kutyákban is kétféle agresszió jelenhet meg. Van kisebb mértékű egyéni agressziójuk, a csoporton belüli, afféle státuszagresszió ez, és van nagyon erős agresszív készletük a csoport védelmére, ugyanúgy, mint nekünk. Mi is szelídek vagyunk a csoportunkon belül, és kíméletlenek, ha a csoportunkat éri vélt vagy valós támadás. Ilyenkor fenyegetünk, ütünk, vágunk, lövünk, a kutyák csak ugatnak vagy harapnak. Sokszor éppen ezért tartjuk őket. Őrizzék, védelmezzék a területünket, a házunkat, javainkat, becses személyünket, és teszik is ezt fajtától függően némi látszatcsaholással vagy vad és veszélyes támadással.

Ami tehát a csoportok közötti konfliktusokat illeti, a kutyák tökéletesen hasonlítanak ránk. Ebből a szempontból részletkérdés, hogy az ember önmagában kifejlesztette a csoportok közötti egyezkedés finom machinációit, amelyek hatásosan csökkentik a mi agressziós készletünket. A szerényebb kutyaelme néha megdöbbenve tapasztalja, hogy a gaz betolakodót minden különösebb ceremónia nélkül beengedjük a konyhába, hogy leolvassa a gázórát. Az Isten is mindig magasabb szempontokra hivatkozik, ha olyasmit tesz, ami a mi elménkkel felfoghatatlan. Pont ez az undok Kovács nyerte meg például a lottó százmilliós főnyereményét, pedig nemcsak buta és ellenszenves, hanem még rosszindulatú is. Felfoghatatlan. Valahogy így vannak a gázóra-leolvasóval a kutyák.

Eddig az erős agressziós készletéről volt szó, most rátérek arra, miért *nem* agresszívek egyáltalán a kutyák, és hogy ebben is hozzánk hasonlítanak. Az ember és az ő példájára a kutya agressziója másképp viszonyul a saját csoportjához tartozó személyekhez, mint a csoporton

kívüliekhez. Egy normális családban, munkahelyen, klubban vagy vallási közösségben nincs agresszió, vagy egészen csekély mértékű. Az ember biológiai adottsága az együttműködésre való képesség, ennek előfeltétele a fajtársak közötti agresszió minimális szintre csökkenése. A csoportok közötti agresszió esetén ez nem volt számottevő, de mindannyian tudnánk példákat említeni arra, hogy az együttműködő emberek között milyen ritka az agresszió. Ha, mondjuk, két-három ember a tavaszi kerti munkákat végzi, nemigen vesznek össze azon, hogy ki melyik szerszámot használhatja, azon sem háborodik fel senki, hogy a másik utasítást ad - *Add csak ide azt az ásót!, Vedd le a polcról a cserepet!* -, pedig az ilyen utasítások akár a rangsorbeli dominanciát is jelezhetnék. És a rangsor amúgy nagyon fontos számunkra. Az ajtónál előreengedjük a magasabb rangút, és nem az igazgató úr veszi fel a telefont, hanem a titkárnő. A rangsorral kapcsolatos agressziós szabályok mégis mind elhalványulnak, ha valamilyen fontos közös feladatról van szó. Ilyenkor tulajdonképpen maga a feladat kerül a rangsor élére, mintha ez az elvont dolog személy lenne, és mindenki, aki a feladat végrehajtásában együttműködik, aláveti magát, és a feladat érdekében még egy alacsonyabb rangú személy utasításait is hajlandó követni. Ilyen esetekben még az is megfigyelhető, hogy a feladat teljesítése közben gyors dominanciaváltások történnek, a helyzetnek megfelelően hol az egyik, hol a másik személy adja ki az utasításokat. A dominanciaváltás képessége roppant fontos tényezője volt az emberré válás folyamatának. Képzeljék el, hogy húsz csimpánzt kéne rábeszélni arra, hogy valamilyen feladatnak alárendelve magukat, mindig éppen azt csinálják, amit a feladat megkövetel, és erre az utasítást nem mindig a legfőbb főnök adja ki, hanem bárki, aki éppen érdekelt a feladat soron következő lépésében. Bár a csimpánzok nagyon intelligens állatok, erre sohasem lennének képesek. Olyan magas az agressziós késztetésük, hogy egyszerűen képtelenek magukat alávetni egy alárendelt személy akaratának.

Úgy tűnik, hogy a kutyák a háziasítás evolúciógenetikai változásai során ezt is megtanulták tőlünk. Az ELTE etológiai tanszékén sok évig vizsgáltuk a vakvezető kutyák munkáját, és a sok érdekes megfigyelés között a legizgalmasabb az volt, hogy amikor a vak embert a kutyája vezeti a forgalmas utcán, folyamatos dominanciaváltás történik. Hol a kutya dönti el, hogy milyen akció következik, hol pedig a vak gazda. Séta közben akár több százszor is változhat, hogy ki adja ki az utasítást. Egyszer az ember dönti el, mit kell tenni, mert ő tudja, hová akar menni, hol akar megállni,

hol kell befordulni, másszor a kutya dönt, mert látja az akadályt, amelyet meg kell kerülni, vagy hallja a közeledő autót, amely miatt meg kell állni. Ilyenkor hiába rángatja a gazda, hogy gyerünk, sietünk, a kutya nem fogad szót. És neki van igaza. Az az etológiai probléma, hogy erre nagyon kevés más állatot lehetne megtanítani. Minden emlős képes lenne megtanulni, hogy mindig ő parancsoljon, és arra is, hogy mindig ő engedelmeskedjen. Ez csak gyakorlás kérdése. Arra azonban, hogy a parancs kiadását és az engedelmességet a közös feladatnak megfelelően folyton váltakoztassa, csak az ember és a kutya képes. Egyre jobban hasonlítunk egymásra.

KI A FŐNÖK?

Az állatoknál a rangsor az erőforrások elosztásának egyszerű, de hatékony eszköze. Táplálékot, vizet, alvóhelyet, nemi partnert - a biológusok szerint ezek mind erőforrások - mindig az kaphat először, aki a rangsorban előbbre áll. Ha marad, jut a következőnek is, ha nem, hát nem. Az állatok élete nem habostorta. Ezért nem szűnik az egyéni versengés a rangsorbéli pozíciókért, mert ha valakinek előkelő hely jut, azt - fajtól függően - jó ideig megtarthatja, ugyanis a többiek emlékeznek arra, hogy a hely megszerzéséért folyó vetélkedésben ki volt a győztes. A csirkék körülbelül két hétig, a csimpánzok akár évekig is emlékeznek a rangsorbéli pozíciókra. Persze nem árt azt néha megerősíteni egy-egy ok nélküli csőrágással vagy harapással. Ezért gyakori az efféle „szívatas”, de mindig csak az előkelőbb pozíció tulajdonosa fenyegeti valamelyik alatta állót, ugyanis rá nézve ő az igazán veszélyes, őt kell néha mőresre tanítani, hogy ne felejtse el a rendet. Azokkal, akik még lejjebb vannak, nemigen kell foglalkozni. Az állatok nagyon megfontolnak minden energiát igénylő erőfeszítést.

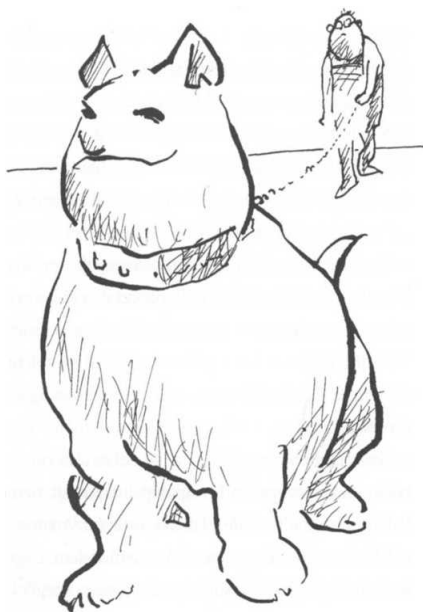
Az ember nagyon szociális faj, és kifinomult érzéke van a rangsorhoz. Az emberi rangsor természete azonban egészen más. Csak a legprimitívebb csoportokban, a gyerekek csoportjaiban, az utcai bandákban számít, hogy ki milyen erős, és csak ilyen helyeken döntik el verekedéssel a rangsorbéli pozíciókat. Az ember legtöbbször tanult szabályok alapján alakítja ki a rangsort. Egy vállalat, egy párt vagy más szervezet működési szabályzata pontosan meghatározza, ki kinek dirigálhat, és a pozíciókat bonyolult szövetségek versengése befolyásolja. Az erőforrások megszerzése ugyan nekünk is fontos, de az emberi rangsor legtöbbször parancsolgatásról, döntési lehetőségekről szól. Az emberek imádják, ha ők dönthetnek el valamit. Sokszor talán csak annyit, hogy hány órára jöjjünk össze, kik legyenek ott, milyen sorrendben beszéljenek, vagy, hogy hány centiméter hosszú legyen egy szabvány méretű uborka. Ezek a döntések ugyan nem az erőforrásokról szólnak, de nekünk nagyon fontosak.

Amikor az első farkasok csatlakoztak hozzánk, meglepve tapasztalhatták, hogy ezek az emberek igen finom népek, mert ha valaki - mármint egy farkas valaki - az ő szokott módján, néhány jól célzott harapással előre akar jutni a rangsorban, ugyan odacsapnak a bunkóval, de azután a megfegyvelmezett egyén - megáll a farkasész - ugyanúgy kap a finom

falatokból, mint eddig. A farkasok rangsora igen kemény, és ők szinte egész életükben azért harcolnak, hogy egyszer a rangsor csúcsára jussanak. Az alfafarkas, a „falkavezér” ehét is, ihat is, dönthet is, de állandóan résen kell lennie. Amint hibázik valamiben, vagy a gyengeség jeleit mutatja, a béta egyed máris ott terem, és megkísérli megszerezni a főnökséget.

A farkasból lett kutya természetesen belátta, hogy itt szó sincs falkáról és a főnökké válás farkastörvényeiről, itt békés családi viszonyok uralkodnak. Apa és anya van, akiket persze tisztelni kell, meg a sok gyerek, akiket szintén - bár a kisebbeket azért egy-egy odakapással a helyükre lehet tenni, ha nem szaladnak azonnal bömbölve az apához vagy az anyához -, szóval itt sokkal bonyolultabbak a viszonyok. Az idegeneket például néha meg lehet kergetni, és szabad egy kicsit beléjük harapni, ezt néhány kutyaiskolában még tanítják is. De máskor az idegeneket mindenféle szagolgatás és fenyegetés nélkül, csak úgy beengedik az otthon belsejébe, és még felugrálni sem szabad rájuk. Szóval, itt nagyon bonyolultak a dolgok, az emberek mindent maguk szeretnek eldönteni, rájuk kell hagyni mindent, és akkor jó élete lesz a kutyának.

Nos, e felismerést genetikai változások sorozata követte, és a kutya úgyszólván azonnal érzékenyebbé vált az új rangsorra, amely leginkább az emberéhez hasonlít, kivéve a fajfenntartás esetét, mert abban megmaradtak a régi szabályok, és még mindig az erősebb kutya...

Szóval, senki se aggódjon, amikor élete első kutyájaként hazavisz egy két hónapos palotapincsit, nem kell megverekednie vele a falkavezérségért. A

kutyások között sajnos eléggé elterjedt az a hiedelem, hogy kutyájukkal együtt falkát képeznek, ezért szegény

kutyákat úton-útfélen püfölik, nehogy eszükbe jusson elhódítani a vezérséget. Csakhogy a kutyák szorgalmasan olvassák az etológiai szakirodalmat, és régen felhagytak már a vezéri ambíciókkal. Igazából meleg családi fészekre, sok simogatásra és szeretetre vágnak, éppen úgy, mint a gyerekek. És éppen úgy, mint a gyerekeknek, nekik is meg kell tanulniuk az emberi rangsor természetét. Ki kinek fogad szót a családban? A kutyák figyelnek, és követik a mintát. Nem az számít, hogy ki ad enni, még az se, hogy ki rúgja őket néha oldalba, hanem az a finom, csak az emberre jellemző, erőszak nélküli rangsor, amely egy normális embercsaládban magától kialakul.

Az emberi rangsor egyik természetes vonása az, hogy ugyan tiszteljük feljebbvalóinkat, de azért folyton keressük, hol a határ, mit lehet még dorgálás nélkül megtenni, miért szól ránk a családfő, a főnök. A kutyák ugyanígy vannak ezzel. Ha a családfő szeszélyes, és egyszer megenged valamit, egyszer meg nem, akkor a kutya mindig kipróbálja, hogy most éppen lehet-e. Csak a következetesség segít, de ez ritka emberi tulajdonság.

Persze vannak szabadelvű példányok, akik úgy gondolják, hogy a kutya is ember, néha ő is szeret eldönteni dolgokat, és egy demokratikus társadalomban erre is meg kell adni a lehetőséget. Jeromos például ilyen öntudatos egyéniség. Szót fogad, elismeri, hogy a tradicionális családmódban a családfő - mármint én - hivatott a nagy dolgokban irányt mutatni. De ha az a nyomorult kis Bubu merészel elsétálni az ajtónk előtt, és én ezt érthetetlen okból szó nélkül hagyom, akkor Jeromos kezébe veszi a dolgokat, és jól megmondja neki a magáét, csak úgy zeng a ház. Utána azonnal odajön, és hozzám simulva tudatja, hogy még a legszélsőségesebb liberálisok is szeretik a családjukat.

EGY SZENT KUTYA

Senki ne gondolja, hogy valami méltatlan dolog következik, de nem tudom megállni, hogy meg ne osszam a kedves olvasóval egy olvasmányomat, amelyet nemrégiben ajánlott figyelmembe a Collegium Budapest kiváló rektora, Klaniczay Gábor.

Szent Guinefortról van szó. A francia és az olasz népi hagyomány két ilyen nevű szentet tart számon, és bár nehezen hihető, csak az egyik volt szentéletű férfiú, a másik egy derék agár.

Egy tudós francia bölcész könyvében részletesen elemezte az esetet, és kiderítette, hogy Szent Guinefort - az agár - történetének az az alapja, hogy Lyon környékén egy francia lovag házában úgy 1250 táján a következő szörnyűség esett meg:

A derék lovag éppen távol volt, amikor a felesége és annak szolgálója is távozott a házból. A ház előtti kertben alig félórászkára hagyták magára a család kedvencét, egy néhány hónapos babát, aki gondosan bebugyolálva aludt bölcsőjében. A gondos asszonyok őrt is rendeltek a bölcső mellé, a lovag kedvenc agarát, Guinefortot. Persze az is, lehet, hogy másképp hívták, és ez a név csak később ragadt rá. Guinefort elfoglalta a helyét a bölcső mellett, és gondosan fülelt. Nem sok idő múlva szörnyű veszedelem érkezett, de erről a korabeli források ellentmondásosan nyilatkoznak. Van, amelyik hatalmas kígyónak, más kiéhezett farkasnak írja le a sátán küldöttét. A derék Guinefort kiváló őrző-védő kutya lehetett, mert szembeszállt a sátán szolgálójával, és véres harcban sikerült is legyőznie. A derék kutya, mint aki jól végezte dolgát, vértől borítva továbbra is őrizte a bölcsőt. Rövidesen megérkezett a família, először a szolgáló szaladt a bölcsőhöz, és meglátva a véres kutyát, rémítő sikolyt hallatott. Az úrnő is nyomban ott termett, és ugyancsak magán kívül kerülve csatlakozott az előtte sikoltóhoz. Erre persze a lovag is rohant kivont karddal - más források szerint csupán egy bunkóval - a kezében, és felmérve a helyzetet: két éktelenül sivalkodó fehérnép, egy talpig véres eb és egy bölcső, azonnal lekasabolta a kutyát. Az igazság vélt szolgáltatása után mindhárman felfedezték, hogy a csecsemő békésen alszik, semmi baja, viszont a bölcső körül a kígyó - más források szerint a farkas - szétmarcangolt teteme hever darabokban. Lett is erre nagy sajnálkozás. Eltemették a kutyát, és az emlékére nagy kőhalmot emeltek, a sírjára fát ültettek.

A néphit szerint meglakoltak figyelmetlenségükért. A ház leomlott, és erdő lepte el még a környékét is. Egy idő múlva gyanús dolgok estek a kutya sírja körül, amelyen a fa hatalmasra nőtt. Gyenge gyermeket szülő anyák tűntek fel, és egy közeli falu boszorkányának utasításai szerint különös rítussal igyekeztek megerősíteni gyermekeiket. A csenevész csecsemőt egy kis szalmakupacra fektették, két gyertyát gyújtottak mellette, és megkérték a farkasképű sátánt, hogy vigye el ezt a kis sátánfajzatot, pontosabban cserélje ki egy erősebb porontyra. Ezután egy órácskára elmentek, és a világért se néztek hátra.

A csecsemők egy része sajnos megégett, mert a gyertyától lángra kapott a szalma, kisebb részüket elvitte valamilyen vadállat, de néhány szerencsésebb túlélte a rítust. Őket háromszor megmerítették a közeli patakban, és ettől olyan erősek lettek, mintha egész életükben csak bioélelmiszert fogyasztottak volna.

Az egyház mélyen elítélte ezeket a babonákat, és a kutya helyett szentéletű férfiakat, köztük a skót származású szent Guinefortot ajánlotta a parasztok figyelmébe. A jóval korábban Milánóban mártírhalált halt skótnak nagy szerepe lehetett abban, hogy a szent kutya a Guinefort nevet kapta. Az biztos, hogy amikor szentként kezdték tisztelni, a nép már ezen a néven emlegette, bár valószínűbb, hogy a név csak utóbb, a derék dominikánus barátok serénykedése nyomán került a kutyatörténetbe.

De hagyjuk a részleteket, akárhogy is volt, Lyon környékén a francia parasztok évszázadokon át szentként tiszteltek egy kutyát, aki valószínűleg meg is érdemelte ezt. És az is köztudott, hogy a legtöbb szent életének egy bizonyos időszakában kutyául érezte magát.

KILÖKÖTT KUTYÁK

Sok évvel ezelőtt egy buszon ülve láttam, hogy jobb márkájú személyautó fékez egy saroknál, kinyílik az ajtaja, és a vezető a nyakbőrénél fogva egy kölyökvizslát dob ki a járdára. A kutya már majdnem felnőtt, de még kamaszosan esetlen jószág volt, és amíg a buszból láttam, ott ténfergett a járda szélén. Később, délután már gyalog jártam arra, a vizsla még ott volt, idegesen járkált, és várakozóan nézegetett minden arra jövő autót. A körülötte álldogáló emberek tárgyalták a sorsát. Találgatták, hogy eltévedt szegény, elvesztették, netán csak úgy elhagyták. Valaki még a sarki

henteshez is bement, és egy darab főtt kolbászt vásárolt a kutyának, biztosan éhes. De hiába kínálta az ínycsiklandó falattal, a kutya nem fogadta el, csak az autót figyelte rendületlenül. Nem érdekelte semmi más.

Azóta többször volt dolgom kutyamenhelyen, de ha lehet, elkerülöm őket, mert napokra elveszik az életkedvem. Hiába vannak az állatok tiszta helyen, más kutyák társaságában, a menhelyi kutyák borzasztóan néznek ki. Más állatok is lehetnek depressziósak, de a kutyák depresszióját csak az emberéhez lehet hasonlítani. Reménytelen, kifejezéstelen szemek, visszafordíthatatlan, mély szomorúság. Simogatásért is csak az újonnan jöttek szaladnak, mert ők még reménykednek. Reménykednek egy új kapcsolatban, egy új társban, egy új életben.

Régóta tudjuk már, hogy a kutyák nagyon szorosan kötődnek embergazdájukhoz. Jobban vonzódnak hozzánk, mint saját fajtársaikhoz. Ez a vonzódás persze az ember műve, sok tízezer generációnyi mesterséges szelekció eredménye.

A kutya-gazda kötődést ugyanolyan viselkedésmintákkal lehet leírni, mint a gyermek és az anyja közötti kapcsolatot. Ahogyan egy 2-3 éves gyerek szenved, ha elveszíti a szüleit, láthatóan ugyanolyan módon szenvednek a kutyák is. Annyi a különbség, és ez lényeges, hogy a kutya nemcsak kölyökkorában szorul erre a szoros érzelmi kapcsolatra, hanem egész életében. A kutyák felnőttkorukban is kötődnek. Ezért szégyenletes és kegyetlen dolog egy gazdához kötődött kutyát kidobni.

Ha valami, talán az a képességük fordíthat a sorsukon, hogy teljes értékű új kapcsolatot is ki tudnak alakítani valakivel, aki hajlandó erre. Az etológia tanszéken alaposabban is megvizsgáltuk az ilyen új kapcsolat

kialakulásának lehetőségét. Egyik munkatársam, Gácsi Márta kísérleteiből kiderült, hogy ha valaki akár csak egy negyedórát is „beszélget” egy menhelyi kutyával, azaz simogatja, szól hozzá, azt az embert a kutya még napok múlva is képes megkülönböztetni másoktól, az „idegenektől”. A kilökött kutyák ki vannak éhezve egy kis szeretetre, törődésre, és nagyon hálásak, ha ezt megkapják valakitől.

Bukfenc is kitett kutya volt, és egy darabig jól meg lehetett figyelni, hogy nagyon aggódik, nehogy megint eltűnjenek az életéből azok, akiket megszeretett. Csak egy-két év múlva erősödött meg annyira a bizalma, hogy szükség esetén már idegen helyen, barátoknál is ott lehetett hagyni néhány órára vagy akár egy-két napra is.

Ha valaki igazán nagy örömet akar szerezni egy állatnak, vegyen magához egy menhelyi kutyát. Nagyon nagy szeretetjuttalomban lesz része. Az ilyen kutya nagyon figyelmes, különösen az első napokban figyel, hogy az új helyen mit szabad és mit nem. Ilyenkor kell következetesnek lenni, de közben nagyon ki kell mutatni, hogy igazán szeretjük, mert új barátunk erre van kiéhezve. Lehet, hogy nagyon nehéz sora volt, rúgták, ütötték, ezért esetleg különös szokásokat vett fel, fél, megmorogja az idegeneket, de gyengéd szeretettel ezekről le lehet szoktatni, és persze idő is kell a lelki sebek begyógyulásához. Még sohasem hallottam valakit panaszkodni, hogy megbánta volna a választását.

A kilökött kutya nagyon hálás, ha újra családba kerül.

A KUTYÁK EMBERNEK HISZIK MAGUKAT

Ami itt következik, azt szíveskedjenek magukban tartani, senkinek se meséljék el, mert erre bizonyíték nincs, és ha tudós kollégáimnak valaki mégis elmesélné, én bizony letagadom. Még hogy én írtam? Ugyan, kérem!

Már egy jó ideje gyanítom - de tényleg, nehogy kibeszéljék -, hogy a kutyák embernek érzik magukat. Kicsit furcsállják, hogy nekik négy lábuk van, nekünk meg csak kettő, meg, hogy mi olyan magasak vagyunk, de tulajdonképpen azzal nyugtatják magukat, hogy ők igazából még gyerekek,

és ha egyszer felnőnek, éppen olyanok lesznek, mint mi, autót vezetnek, leoltják meg felgyújtják a villanyt - és lesz kutyájuk is.

Sok jele van ennek. Említettem már, hogy etológiai megfigyeléseink szerint, ha kiskutyák és szelíd farkaskölykök választhattak kutya és ember között, akkor az utóbbiak kivétel nélkül a kutyákat választották, míg a kutyák minden esetben az embert. A legtöbb állat veleszületett képessége, hogy felismeri a fajtársát, ezért ezt a választást csak úgy tudom értelmezni, hogy a kutyák az emberben a fajtársat látják.

Sok fejlett állat utánozza a fajtársait, ez a leghatékonyabb módja annak, hogy a faj számára szükséges tanulható ismereteket a fiatalok gyorsan megszerezzék. Nos, aki figyeli a kutyákat, hamar felfedezi, hogy a kutyák nagyon igyekeznek minket, különösen a gyerekeket utánozni. A minap a keresztfiamat vizitáltuk, aki néhány percre az ölembe mászott. Amint elment, már jött is Jeromos, hogy ő is felugorjon, és ugyan kényelmetlen volt neki, meg szokatlan is a helyzet, de nagy büszkén kibírta egy darabig. Egyszer meg Bukfencsel voltunk vendégségben egy sokgyermekes barátunknál, akinek a kertjében több hinta volt, és a gyerekek egész délután szorgalmasan hintáztak. Kora este azután minden gyerek fürdeni, vacsorázni ment, magunkra maradtunk Bukfencsel. Ő felállt, alaposan szemügyre vette a hintát, majd a szemével jelezte, hogy szeretné kipróbálni. Ugyan, Bukfenc, mondtam neki, nem tudsz benne megkapaszkodni, nem kutyának való ez! De ő csak kitartott. No jó, ha gyereknek érzi magát, hát legyen. Felemeltem, és ráültettem a hintára - mindig tudom, hogy amikor kér valamit, igazán akarja-e a dolgot, vagy sem. Ha igen, akkor engedi, segíti, hogy felemeljem, ha néha, ritkán, tévedek, akkor lehasal, és nem engedi.

Már csak a farkcsóválásról kell leszoknia

Szóval, ráültettem a hintára, szerencsére jó széles hinta volt, és nagyon lassan elkezdtem hintáztatni. Négy-öt kilengés után jelezte, hogy ennyi elég, akkor letettem. Nagyon elégedettnek látszott. Bukfencet kellett már szánkóra, gyerekautóra is ültetni, és láthatóan nagyon élvezte ezeket a játékokat.

Arra is figyelnek a kutyák, hogy valamilyen problémát mi hogyan oldunk meg, és ha ők kerülnek elé, akkor hasznosítják a látottakat, azaz utánoznak. Tulajdonképpen a kutyaugatás is ilyesfajta utánzás. Tudósok körében régóta vitatják, miért is ugatnak a kutyák. (Az örök ifjúság itala receptjének kikísérletezése után talán ez a legfontosabb tudományos probléma napjainkban.) A farkasok csak egészen fiatal korukban vakkantanak egyet-kettőt, de a kutyaugatás egészen más. Jártam egy orosz magatartásgenetikai laboratóriumban, ahol rókákat, a kutyák távoli rokonait igyekeztek szelekciós módszerekkel háziasítani, az emberhez szoktatni. Sikerült: a hetedik-nyolcadik generáció után a háziasított rókák már éppen úgy imádták az embert, mint a kutyák. A kísérlet váratlan eredményeképp a rókák elkezdtek ugatni. Éppen úgy ugatnak, mint a kutyák. Ennek az a kézenfekvő magyarázata, hogy az ugatás tulajdonképpen az ember tagolt beszédének az utánzása. Sok értelme még nincs, de már hasonlít. És ha valaki nagyon ember szeretne lenni, neki már ez is fontos.

Említettem, hogy Jeromos is nagyon beszédes, és a legkülönfélébb hangokkal igyekszik megértetni magát. Reggelente beszalad a szobámba, és ha úgy gondolja, hogy már itt az idő, akkor halk, majd egyre erősödő vakkantásokkal kelt fel. Ha sétálni indulunk, akkor egészen másféle hanggal jelez Bukfencnek, hogy „gyere, öreg, itt az idő!”. Külön hangja van a kérésnek, a méltatlankodásnak, az idegen vagy az ismerős jelzésének, de ezek nem az állatoknál szokásos, öröklött kommunikációs jelek, hanem tanultak, Jeromos igyekszik utánozni a beszédünket. Méghozzá célszerűen, a megértetés szándékával.

Szóval, sok jele van annak, hogy a „kicsi nép” embernek érzi magát. Eddig mindig sikerült megértenem kutyáim viselkedését, ha a helyükbe képzeltem egy 2-3 éves gyereket. Ők is éppen úgy viselkednek. Leszámítva persze a kezeket, meg a nyelvet, az ember e csodálatos eszközeit.

Naponta futtatni kell (Kit is?)

BEZZEG A SAMU

A Samu - kedves barátaink kutyája - bezzeg mindent megkap. Szeretik, kényeztetik, és ha úgy hozza a kedve, felugorhat az ágyra, játékaik vannak, sőt ha megunja őket, akkor újakat kap, lesik apró kívánságait (finom falatok persze), és mozi után rohannak haza, mert Ósamusága egyedül nem érzi jól magát. Sok ilyen irigylésre méltó kutyát ismerek, sőt az enyéme is ilyenek, legalábbis sok ismerősünk fejezte ki a vágyát, hogy nálunk kutya lehessen.

A kutyaevolúció több mint százezer éves, egyébként igen rögzösnek mondható útján a kutyák valamiféle emberközpontúságra tettek szert, aki nem, az elkóborolt, agyoncsapták, nem tartották meg a kölykeit. Így működik a szelekció. Az emberközpontúság valami olyasfélért jelent, hogy a kutya, ha tehetné, minden percét szeretné velünk valamiféle közös akcióban tölteni. Egy nyulat megkergetni, csak úgy kutyafuttában körülnézni a ház környékén, elzavarni bárkit, aki bemerészkedik a területünkre. Ezek a kutyák által legfontosabbnak tartott dolgok - persze a közös evés után. Sajnos, a modern ember e valóban sürgős és fontos dolgok mellett egyéb, tulajdonképpen haszontalan műveletekkel is fecsérli az idejét. Könyvet vagy újságot olvas, tévét néz, beszélget, főz, mos, takarít, és leginkább telefonál. Ilyenkor a kutyák legalább egy kis vigasztalást remélnek, ezért odafekszenek, az erőszakosabbja odabújik, ahol éppen a kutyákat egyébként nem különösebben érdeklő dolgunkat tesszük, és várja, hogy legalább az egyik szabad kezünkkel némi fül- vagy farktövakargatásban részesítsük őket. Nálunk a fürdőszobában néha mozdulni sem lehet, mert ha a reggeli kapkodást nem időzítjük jól, és Évi éppen akkor akar fogat mosni, amikor nekem borotválkoznom kell, akkor a kutyák is megjelennek, és igyekeznek olyan helyzetbe kerülni, amelyben a lehető legtöbb interakcióban lehet részük. Annál jobb nekik, minél többször érintjük meg őket, ha másként nem megy, még az is jó, ha rájuk lépünk.

Tulajdonképpen ez a dolog lényege: az interakció. A kutyák ugyanarra szelektálódtak, mint annak idején maga az ember, miután érzelmes búcsút vett a csimpánzösktől. A csimpánzok is kedvelik egymást, persze túlzások és értelmetlen cifrázások nélkül, de nekik az önállóság fontosabb (az ortodox liberalizmus régebbi, mint az ember). Egyedül alszanak, egyedül fogyasztják el a táplálékukat, kivétel a nagyon ritka közös vadászat, amit

főként a hímek folytatnak, de ez csak afféle hétvégi kanmuri. Minden csimpánz önmagát szereti a legjobban a világon. Nehezen tűrik bárki más jelenlétét, a barátságos csimpánztalálkozók aránylag rövid lefolyásúak, és általában agresszióval, verekedéssel végződnek. Nem így az ember, mi mindent együtt szeretünk csinálni, még egymást utálni is együtt a legjobb. Ennek bizonyítására elég, ha választási kampányok idején végzünk humánétológiai tanulmányokat. Az embert érdekli, hogy a másik mit csinál, mire gondol, mit tervez, és bármikor könnyű rábeszélni a közös aktivitásra. Ezt a fajta interakciós viselkedési rendszert tanulták meg - persze genetikai eszközökkel - a kutyák. Ez teszi őket kitűnő társsá. Persze az érdeklődés, mondjuk, a szerszámosláda tartalma iránt nem azt jelenti, hogy a kutya is szeretne kalapálni, csavart húzni, vasat reszelni, csupán azt, hogy szeretnének valamit velünk együtt csinálni. Tehát mi állunk az érdeklődés középpontjában, és nem feltétlenül az, amit éppen teszünk. A jó gazda ezért időnként hozzásegíti kutyáját a közös aktivitás élményéhez, ez egyébként neki magának is jó.

Mint mindennek, ennek a kapcsolatnak is megvannak az árnyoldalai. Ha egész nap dolgozunk, miközben szegény kutyatársunk takaréklángon múlatja az időt, akkor bizony az időközben felgyülemlett összes energiája egyszerre robban ki belőle, és meg se várja, hogy a csomagot, a kabátot letegyük, hanem most azonnal, gyorsan csinálni akar valamit együtt. És persze csináljunk!

A legszomorúbb az, amikor a közös aktivitások imádott hálózatából valakit hirtelen, meggondolatlanul kitesznek. Hiába kerül a legjobb kutyaotthonba, ott nincsenek közös dolgok egy szeretett emberrel, ott nem lehet alkalmazkodni valakihez a közös jó érdekében. Ott csak várni lehet nap mint nap, hátha arra vetődik egy jó szagú kétlábú sok közös tennivalóval...

BUKFENC ÖREGSZIK

Sajnos, a kutyák is megöregszenek. Némely módon ugyanúgy, sok szempontból meg egészen másképp, mint egy ember. Az emberhez hasonlóan a kutyáknál is másképp változik a test és az elme az élet során. A test, ez a sokszor engedetlen, öntörvényű szolga egy darabig kitűnően funkcionál. Lehet vele szaladni, vadul rohanni, élvezni biológiai

konstrukciójának minden lehetőségét. Később azután már folyamatos felügyeletet igényel, és a gyakorlás már nem erősíti, hanem csak koptatja.

A néphit szerint az élettartam szempontjából a kutyák egyetlen éve hét emberi évnek felel meg. Ez nagyjából közel van az igazsághoz, de azért figyelembe kell venni a fajtát, az életmódot és legfőképpen a testsúlyt. A nagyobb testű kutyák valamivel rövidebb életűek. Számít a stressz is. A sokat foglalkoztatott munkakutyák élete hamarabb véget ér. A jó körülmények között tartott kisebb kedvencek a tizenöt-tizennyolc évet is megélhetik, ami emberre átszámítva ugyancsak matuzsálemi életkor. Szóval tessenek odafigyelni, kevesebb, rostokban dús étel, az is több részletben, kíméletes séta, sok pihenés, és továbbra is sok-sok szeretet, mert az hosszabbítja meg kutya és ember életét egyaránt.

Bukfenc most lesz tizenhárom éves öregúr, és ez bizony meglátszik a járásán, fájnak az ízületei, gyógyszereket szed, és a nyulak kergetése helyett szívesebben szundít jó nagyokat otthon. Persze ha Jeromos üldözőbe vesz valamilyen kívánatos futópartner Nógrád környékén, szegény öreg is felajzódik, és az első tíz méteren még a régi formáját mutatja. De azután zihálva megáll, és csak távolról biztatja Jerkét. Ilyenkor nagyon megsajnálom, persze magamat is, mert ezekkel az utánaszaladós dolgokkal már én is így vagyok. De hát ez az írás a kutyákról szól.

A kutyaelme sokkal lassabban változik. A legtöbb kutya játékos, kedvesen gyermeki természetű marad élete végéig. Talán az változik, hogy erősebb ingerek szükségesek a játék elindításához. Fiatalabb korában Bukfenc sétáinkon mindig szerét ejtette, hogy valamilyen fadarabbal a szájában egy kis üldözéssel játékot kérjen. Ennek során mi igyekeztünk elvenni tőle a felkapott ágat, ő pedig vad morgással védelmezte. Ez mostanában sokkal ritkább, de ha igazán kellemes az idő, és éppen a lába sem fáj, még előfordul, hogy magától előáll a fadarabbal, és akkor mi egész nap boldogok vagyunk, és egymásnak újságotjuk Évivel, képzeld, *botozott*. Ez azt jelenti, hogy - hurrá! - ma jól érezte magát, jó volt a kedve. Néha még *eldugósat* is hajlandó játszani, ekkor leültetjük az egyik szobában, a másikban eldugunk valamilyen kutyaholmit, labdát, gumijátékot, és azt lehet keresni. Megkeresi, de már csak egyszer, azután nagy sóhajjal lefekszik, jelezve, mára elég. Bezzeg régen egy egész délután is kevés volt erre a játékra.

Romlik Bukfenc szeme is, ha távolabbról hívom, megáll, forgatja fejét az ismerős hangra, de csak akkor indul el, ha közelebb megyek. Akkor nagy

örömmel fogad, persze, hogy itt van, már látom. Lassan erőtlenednek a megtanult viselkedésformák. Régen, ha alkalmatlan időben ugatott, elég volt egy hangsúlyosabb *Nem!*, és azonnal elhallgatott. Mostanában szegény szomszédaink a megmondhatóí, hogy mi a kellemetlenebb, az öreg kutya ugatása vagy az én hiábavaló ordítózásom, hogy az ég szerelmére, hagyja már abba.

Van egy apró, érzelmes kapcsolatunk: ha valamiért régen látott, vagy valamilyen enyhe szidás miatt úgy véli, hogy jeleznie kell, hogy a szeretet és a jó viszony változatlan, nagyon finoman és óvatosan a szájába veszi a kezemet, és percekig így tartja. Nos, ez a szokás nem változott, csak mára elmúlt belőle az óvatos érzékenység, Bukfenc egy kicsit elbizonytalanodott az emberi kéz harapástűrésének határait illetően. Én persze nem szólok, mert én meg úgy változtam, hogy egy kicsit jobban elviselem az ilyen harapásokat, és közben mindig arra gondolok, milyen rossz lesz, ha majd hiányzik nekem ez a nagyon kedves fájdalom.